

**Lunds Universitet
Socialhögskolan
Socialt arbete med barn och unga
SOL 067
C-Uppsats
VT – 04**

**Örebro Universitet
Socialhögskolan
Socialt arbete
BSR
C-Uppsats
VT – 04**

**Om niondeklassares
kultur- och medievanor
i stad och på landsbygd
en självrapporteringsstudie ur ett genusperspektiv**

Av:

**Nicola Berg
&
Anette Holm**

Handledare:

Hans Swärd

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	s. 4
1. INLEDNING	s.5
1.1. Problematisering	s.5
1.2. Syfte & frågeställningar	s.6
1.2.1. Syfte	s.6
1.2.2. Frågeställningar	s.6
2. METODKAPITEL	s.7
2.1. Val av metod – enkätundersökning	s.7
2.2. Urval	s.7
2.2.1. Stad och landsbygd	s.8
2.3. Enkätens utformande	s.9
2.4. Internt bortfall	s.10
2.5. Avgränsningar och etiska överväganden	s.10
2.6. Genomförande av enkäten	s.11
2.7. Bearbetning och analys av resultatet	s.12
2.8. Enkätens validitet och reliabilitet	s.13
2.9. Metoddiskussion	s.13
2.10. Fortsatt framställning	s.14
3. TEORIKAPITEL	s.15
3.1. Centrala begrepp och definitioner	s.15
3.1.1. Identitet	s.15
3.1.2. Ungdom	s.15
3.1.3. Medier/ Mediekultur	s.16
3.1.4. Kultur	s.16
3.1.5. Subkulturer	s.17
3.2. Teorier och perspektiv	s.18
3.2.1. Utvecklingspsykologi	s.18
3.2.2. Socialiseringsprocessen	s.20
3.2.3. Den narcissistiska socialiseringstypen	s.20
3.2.4. Kulturell friställning	s.21

3.2.5. Könnsrollsocialisering	s.21
3.2.6. Feministisk teori	s.22
4. TIDIGARE FORSKNING	s.24
4.1. Medieforskning	s.24
4.2. Kultur och socialt arbete	s.25
5. REDOVISNING AV ENKÄTRESULTAT	s.26
5.1. Medieanvändning	s.27
5.1.1. TV – vanor	s.27
5.1.2. Sammanfattning av övriga medievanor	s.29
5.2. Internet	s.31
5.2.1. Sammanfattning av Internetanvändning	s.32
5.3. Identitet	s.33
5.3.1. Reklam och självbild	s.35
5.4. Genrer	s.36
5.4.1. Förebilder	s.39
5.5. Musikkultur och subkulturer	s.44
5.6. Fritidssysselsättningar	s.48
5.7. Framtid och yrke – i stad och på landsbygd	s.49
6. ANALYS OCH SLUTDISKUSSION	s.51
6.1. Niondeklassarnas medievanor	s.51
6.2. Mediernas inverkan	s.53
6.3. Identitet och självbild	s.54
6.4. Kulturens betydelse	s.56
6.5. Behovet av kultur och kulturanalys i socialt arbete	s.57
6.6. Slutord	s.58
7. LITTERATURFÖRTECKNING	s.59
8. BILAGA	s.61
Bilaga 1:	
Enkät till grundskoleelever i årskurs 9	s.61

Förord

Den här C-uppsatsen i socialt arbete med barn och unga har vi skrivit tillsammans, men eftersom vi tillhör olika universitet och utbildningar har det beslutats att uppsatsen ska tas upp till behandling och bedömning var för sig, i Lund och i Örebro.

Vi vill tacka Hans Swärd för litteraturtips, handledning och konstruktiv kritik.

Vi vill också speciellt tacka niondeklassarna på Fågelskolan och Jonebergsskolan för att de så samarbetsvilligt ställde upp och besvarade våra enkäter, och tack även till rektorer och lärare som lät oss komma och genomföra dessa.

Sist men inte minst vill vi tacka våra kära tonåringar Josefin, Victor och Zachary, för att de deltog i vår pilotstudie och dessutom uthärdat vår distraktion under detta synnerligt kulturella och socialt berikande projekt!

Lund i maj 2004,
Anette och Nicola

1. INLEDNING

1.1. Problematisering: Niondeklassare och medier

I dagens mediasamhälle omges vi ständigt av mediekultur från TV, radio, film, Internet, reklam tidningar, böcker och liknande. Det finns undersökningar som visar att barn och ungdomar kan se på TV upp till 6-8 timmar per dag, vilket motsvarar en full arbetsdag! Vad gör de unga på sin fritid egentligen? Tittar de så mycket på TV? Hur formas de unga i så fall av detta? Hur påverkas de ungas syn på sig själva av det kompakta medieutbudet?

Vi har i vår uppsats valt att undersöka niondeklassare och deras kultur- och medievanor. Vi vill undersöka vad de gör på sin fritid, i vilken utsträckning de använder kultur och medier i sin vardag, och vilka konsekvenser detta får. Kultur definieras dels som finkultur (t.ex. opera, teater skönlitteratur, P1, konst och klassisk musik) och dels som populärkultur (t. ex. TV, radio, film, Internet, dataspel, video, kiosklitteratur och serier) Gränserna mellan fin- och populärkultur håller i dagens postmoderna samhälle på att luckras upp, liksom samhället också alltmer präglas av postmodernitetens individualism och normupplösning. Med medier avser vi i första hand TV, radio, film, reklam, Internet och litteratur (Se t.ex. Nordlund 1997).

Finns det några skillnader mellan pojkars och flickors medievanor, i staden och på landet? Medieutbudet är idag extremt stort och den tekniska utvecklingen sker i rasande fart och saluförs av starka marknadskrafter världen över. Vilken betydelse har kultur och mediekultur för niondeklassare? Är det så att medierna och mediekulturen påverkar ungdomar i allt högre utsträckning i dagens samhälle? Hur påverkas de till exempel av att vuxna förebilder inte alltid finns närvarande i deras vardagsliv i samma utsträckning som de gjort tidigare i barndomen? Kontakten med lärare och fritidsledare minskar på högstadiet, när tonåringar inte längre går på fritids (trots att behovet av vuxna faktiskt kan vara minst lika stort som i barndomen) med tanke på dagens besparingsiver som drabbar alla kategorier inom såväl skola, fritidsgårdar och andra organiserade verksamheter. Räcker kontakten med föräldrarna till för dem, eller behöver de fler vuxna i sitt vardagsliv? Vad har kultur och medier för roll i och vilken funktion fyller kultur och medier i de ungas liv och i deras socialiseringsprocess?

1.1. Syfte och frågeställningar

1.2.1. Syfte

Vi vill undersöka och beskriva niondeklassares användande av medier och deras medie- och kulturvanor i staden och på landsbygden.

Vårt syfte i denna uppsats är att:

- **Genom en självrapporteringsstudie undersöka och belysa niondeklassares syn på och användning av kultur och media och dess konsekvenser.**
- **Undersöka om det finns några specifika könsskillnader och demografiska skillnader i medieanvändningen.**
- **Belysa kultur och mediers roll i niondeklassares socialiseringsprocess.**

1.2.2. Frågeställningar

De frågeställningar vi utgår ifrån är:

- Vilka medievanor och fritidssysselsättningar har niondeklassare?
- Finns det genuskillnader mellan ungdomar i stad och på landsbygd?
- Hur påverkas niondeklassare och deras syn på sig själva av kultur och mediekultur?
- Hur upplever ungdomar att de påverkas av kulturen sitt utövande av fritidssysselsättningar och i sin medieanvändning?

2. METOD

2.1. Val av metod - enkätundersökning

Vår intention är att genom induktiva litteraturstudier och en deskriptiv självrapporteringsstudie, i form av en i huvudsak kvantitativ enkät med inslag av kvalitativa halvstrukturerade frågor, till ungdomar i årskurs nio på två högstadieskolor, i staden respektive på landsorten, belysa dessa frågeställningar. Vi har valt att omfånget av enkäten ska vara cirka 90 elever, för att få ett tillräckligt underlag i vår undersökning.

Vi började vårt uppsatsarbete att parallellt med en översiktsläsning av litteratur på området, sammanställa ett frågeformulär (se bilaga 1). Utgångspunkten var att undersöka ungdomars kultur- och medievanor.

2.2. Urval

Vi valde att göra enkäten i två skolor, en skola i Lund och en skola i Simrishamn, med landsbygden kring Simrishamn som upptagningsområde. Vi valde dessa städer av praktiska skäl, det är våra hemorter, dessutom kan de ses som motpoler (stad och landsbygd i tätbebyggelse respektive glesbygd) även om städerna har vissa likheter ifråga om till exempel karaktär och kulturinriktning. Förmodligen hade resultatet blivit annorlunda, om vi valt andra städer. I Lund ville vi ha en central skola med stor spridning, valet stod mellan Järnåkraskolan, som har ett upptagningsområde i centrala och södra Lund, och Fågelskolan med upptagningsområde över västra och centrala Lund. Dessa skolor kan båda ses som väl representativa med stor spridning både etniskt och socialt, dessa kan ses som ett klusterurval, det vill säga att de får representera niondeklassare generellt i vår undersökning. (Trost, 2001, s. 35) Det blev den tidsmässiga faktorn och slumpen som avgjorde, att vi först fick telefonkontakt med Fågelskolans rektor. I Simrishamn valde vi helt strategiskt den av de två skolor som hade landsbygden runt Simrishamn som upptagningsområde, Jonebergskolan. (Den andra skolan i Simrishamn, Korsavadskolan, har stadsbarnen i sitt upptagningsområde.)

Vi beslöt att vårt urval skulle omfatta ungefär 90 elever i årskurs nio, som skulle delta i vår undersökning och besvara enkäten. Vi valde att undersöka niondeklassare, som befinner sig i åldersgruppen omkring 15 år och tillhör den äldsta åldersgruppen i den obligatoriska grundskolan. De står inför ett val att välja vidare utbildning, att för första gången välja sitt livs

inriktning, här börjar deras första steg mot en vuxen identitet, en brytningstid, där de nu ska välja sin egen framtid utifrån egna värderingar och livsmål.

Det finns i Lund 876 ungdomar födda 1988, (www.lund.se, år 2004), vilket är den ålder niondeklassare under läsåret 2003/2004 är födda, och i Simrishamns kommun finns det 298 ungdomar födda 1988 (www.simrishamn.se, år 2004). Det finns ibland elever med någon annan ålder i nionde klass, på grund av att de till exempel börjat skolan tidigare eller gått om någon klass, men vi utgår från att de flesta niondeklassare detta läsår är födda 1988.

Vi vill med denna enkät också ge ett ungdomsperspektiv, genom att de unga lyfts fram och får delge sin upplevelse av sitt vardagsliv i form av denna självrapporteringsstudie. Här får de dels uppge sina kultur- och medievanor samtidigt som de också får motivera vad de tycker om och varför. Vi avslutar enkäten med några frågor om utbildning och framtid, för att skapa oss en bild av hur de ser på sitt liv och sina möjligheter.

2.2.1. Stad och landsbygd

Stad: Definieras som ett geografiskt område bestående av tätbebyggelse och befolkningsanhopning. Enligt FN: s rekommendationer definieras en stad som en ort med minst 20.000 invånare.(Nationalencyklopedin 2004)

I Sverige 1990 fanns 55 orter av denna storlek, där 55 % av befolkningen var bosatt. Staden har i alla tider lockat landsbygdens människor i rollen som mötesplats för samhällseliten med tillhörande tjänster och ett ofta omfattande kulturliv, med de senaste åsikts- och trendriktningarna inom allt från mode till teknik. I Sverige lockas ungdomarna av utbudet av utbildnings och arbetsmöjligheter samt nöjesliv, till att flytta till städerna. Medan barnfamiljer och äldre tenderar att oftare flytta från större till mindre orter (Nationalencyklopedin 2004).

Landsbygd/Glesbygd: Definieras som ett område med liten och utspridd befolkning utanför tätortsbebyggelse. Landsbygdens orter i Sverige har befolkningar på mellan 2.500 – 10.000 invånare, medan man vid internationella jämförelser sätter man ett minimum på 5.000 invånare för att få räknas som tätort. Cirka 15 % av Sveriges befolkning bor i glesbygd vari även mindre tätorter räknas. Det kan förekomma stora variationer mellan glesbygderna i till exempel Skåne och Norrland (Nationalencyklopedin 2004).

Lund hade den 31 december 2002 77232 invånare (www.lund.se). Lund är främst känd som universitetsstad med ett rikt studentliv och kulturliv, men också för framgångsrik läkemedels- och teknologiframställning och för dess universitetssjukhus.

Simrishamns kommun har ca 19 400 invånare år 2004, varav ungefär 6000 invånare boende i central orten, Simrishamn (www.simrishamn.se). Förutom centralorten finns det ett antal småbyar som till exempel S:t Olof, Gärsnäs, Skillinge och Borrby. Simrishamn har traditionellt haft jordbruk och fiske som näringar men har numera även en stor turistnäring och anses ha en kulturprofil med årlig konstfärd och dylikt. (Nationalencyklopedin, 2004)

2.3. Enkätens utformande

Vi inledde enkäten med en presentation av oss själva och med att förklara vad vi menar med kulturbegreppet: kultur på fritiden, såväl finkultur som populärkultur. Vi frågade ingående om medieanvändning: till exempel om biblioteks-, teater-, biobesök och musikvanor, både om de spelar själva, om de lyssnar på musik och i så fall vilken sorts musik. De fick också försöka klassificera sig i någon subkultur inom musiken. Vi gjorde också en pilotstudie på de egna barnen för att undersöka enkätens gångbarhet och för att se om den tidsmässiga aspekten var realistisk.

Enkäten är utformad med både kvantitativa och kvalitativa standardiserade frågor (Trost, 2001, s. 16 ff.), med halvstrukturerade öppna frågor, ja/nej frågor samt frekvensfrågor. Enkäten har standardiserade frågor, det vill säga alla frågor besvaras samtidigt av hela gruppen, samma för alla. (Trost, 2001, s. 55) Enkäten består vidare av blandade kvantitativa (hur många, hur ofta) och kvalitativa öppna frågor, där eleverna själva får fylla i frågor. Svartalternativen är inte överlappande (t.ex. sällan/ nästan aldrig) utan i frekvenser, med fasta svartalternativ (ja/nej/ibland) eller öppna frågor. Enkätens konstans – frågorna sträcker sig över en viss tid (det senaste året) eller i nuläget. Vi jämför skillnader mellan pojkar och flickor (se fråga 1)

Vi har tre typer av frågor i sammanställningen:

1. Frågor med fasta svartalternativ (Frågorna 1, 5, 6, 12-17, 24, 26, 28-30 och 32-33)
2. Fasta frågor med flera svartalternativ (Frågorna 2-4, 10, 18, 19, 27, 34, 35 och 38-40)

3. Öppna frågor (Frågorna 11, 21-23, 25 och 36-37)

Vi har med olika former av kvalitativa frågor, både strukturerade intervallfrågor, t.ex. fråga 9, och öppna halvstrukturerade frågor, t. ex. fråga 39. (ibid s. 70 f.) Detta för att dels för att få ett statistiskt underlag och dels för att hitta personliga data och för att få en autenticitet och en inblick i olika ungdomars tankar om sitt liv och sin självbild.

Vi har en felmarginal/ett felvärde på +/-1 per 100 %, då många värden är så låga, i stället för att plocka bort låga värden. Bortfall under 10 % räknas bort, och övrigt resultat beräknas och presenteras i procent i resultatredovisningen i kapitel fem.

2.4. Internt bortfall

Det interna bortfallet (Trost, 2001 och Patel och Davidsson, 2003, s.133) varierar en del mellan de olika frågorna. I frågorna 5-7, 14-17, 20, 22-24, 28, 30-33 och 35-36 besvarade samtliga elever frågorna, så här fanns inget bortfall. I frågorna 12-13, 18, 21, 25-26, 29, 38 och 40 besvarade 87 elever frågorna, här är det interna bortfallet 1 %. På fråga 8 var det 86 elever som svarade, här är bortfallet 2 %. På fråga 10 och 11 svarade 82 elever, här är bortfallet 7 %. På fråga 19 och 39 svarade 81 elever, här är bortfallet 8 %. På fråga 27 svarade 74 elever, här är bortfallet 16 %. På fråga 37 svarade 72 elever, här är bortfallet 18 %. Högst bortfall hade fråga 34, med 26 %, där endast 65 elever besvarade frågan.

2.5. Avgränsningar och etiska överväganden

Vi har varit tvungna att av både tids- och utrymmesskäl avgränsa kulturbegreppet på olika sätt. Vi kunde till exempel även undersökt tidningsläsvanor, sms-ande med mera, men valde att göra ett urval och undersöka fin- respektive populärkulturella medier i en begränsad omfattning. På så sätt kom det att bli teater, bio och konst respektive film, radio och TV. Vi är väl medvetna om de otydliga gränser som föreligger mellan begreppen fin- respektive populärkulturella medierna, då dessa kulturbegrepp som finns i de flesta medier, t.ex. finkultur i TV eller popkonst på konstutställningen. Då vi såg det problematiskt att avläsa klasskillnader, till exempel föräldrars yrke och ekonomi etcetera, valde vi bort detta. Det kan dessutom vara svårt att ur ett etiskt perspektiv ställa frågor om social status i familjen och personliga frågor om hemförhållande som kan kännas kränkande eller utpekande, och de deltagande eleverna är omyndiga. Frågor om etnisk bakgrund, Internet hemma och

fritidssysselsättningar och framtidsplaner ser vi som mer allmängiltiga. Dessutom försökte vi också formulera dessa frågor så väl som möjligt. Enkäten besvarades anonymt och deltagandet var frivilligt, man fick själv välja om man ville fylla i enkäten, eller hoppa över enskilda frågor.

Vi ville också undersöka hur kultur och medier kan användas i socialt arbete med ungdomar och vilken betydelse det kan ha. Vår intention var inledningsvis att utöver vår enkät till ungdomar i nionde klass i grundskolan, också intervju till exempel fältassistenter och personal på fritidsgårdar, men vi insåg snart att tidsutrymmet till detta var för snävt.

2.6. Genomförandet av enkäten

Vi kontaktade de båda skolorna per telefon och berättade om vår undersökning och bokade tid för att få komma. Vi presenterade oss för eleverna i enkätens ingress och på plats i klassrummet. Rektor och klassföreståndare på vardera skola fick i förväg läsa igenom och godkänna enkäten. Niondeklassarna var förberedda av lärarna på att vi skulle komma, och hade ungefär 15 till 20 minuter på sig att besvara frågorna, en tid som var väl tilltagen, då de flesta var klara efter tio minuter. Eleverna hade vissa frågor angående enkäten, till exempel ”Vad är skönlitteratur?” och ”Vad menas med informativt?” Här fick vi besvara frågorna eleverna hade spontant, och av svaren att döma upplever vi att eleverna ändå förstått och kunnat besvara frågorna. Ungdomarna tog verkligen uppgiften på allvar och svarade grundligt på frågorna. Detta glädde oss mycket och inspirerade oss i sammanställandet av svaren och i vidare arbete!

Vi genomförde tillsammans undersökningen på de bägge skolorna, medan en av oss genomförde den kompletterande undersökningen i Simrishamn. På Jonebergsskolan var 17 av 18 elever i den ena klassen närvarande respektive 18 av 20 elever i den andra klassen. På Fågelskolan var 38 elever närvarande av de 50 eleverna i de tre klasserna. Sammanlagt besvarade 73 elever vår enkät. Då detta elevantal var något i underkant beslöt vi att utöka materialet genom att genomföra en enkätundersökning i ytterligare en klass på Jonebergsskolan i Simrishamn. Materialet kom slutgiltigt att bestå av 88 elever, 38 elever i Lund och 50 elever i Simrishamn, varav 40 pojkar och 48 flickor. Det vill säga att flickorna är något överrepresenterade, men eftersom vi redovisar materialet i procent, så kan materialet kan ses som ett stratifierat urval, det kan utläsas som en population i miniatyr, som ett stickprov (Patel och Davidsson, 2003, s.54).

2.7. Bearbetning och analys av enkäten

Den statistiska bearbetningen har vi gjort manuellt utan några signifikations- eller sambandskorningar, vilket i och för sig kan ses som en brist. Vår avsikt med undersökningen var emellertid inte att göra en statistisk undersökning, utan att få ett material att undersöka tendenser och diskutera omkring. Materialet är litet och ger för små tal för att kunna utgöra ett material med hög tillförlitlighet, utan får tolkas som ett tvärsnitt av de niondeklassare som deltagit och besvarat enkäten.

Vi numrerade alla inkomna enkäter i den ordning vi fick in dem och markerade varje enkät med P (pojke) respektive F (flicka) och la dem i varsin mapp, var sin för Lund respektive Simrishamn. Sedan räknade vi manuellt samman PF/L respektive PF/S, det vill säga, vi delade upp enkäterna efter de båda städerna och sedan bearbetade vi materialet fråga för fråga, där vi sammanställde och skrev ner svaren i följande kategorier: Pojkar/Lund (P/L), Flickor/Lund (F/L), Pojkar/Simrishamn (P/S), Flickor/Simrishamn (F/S), Pojkar/totalt (P/T), Flickor/totalt (F/T), Lund/totalt (L/T), Simrishamn/totalt (S/T) samt Elever/totalt (E/T), sammanlagt nio kategorier, men vi redovisar i kapitel fem, *Redovisning av enkätresultat*, i diagram- och tabellform enbart i de fyra första kategorierna, P/L, F/L, P/S och F/S, för överskådlighetens skull, då redovisningen annars skulle bli för otymplig. De övriga fem kategorierna redovisas istället i mån av relevans nedanför diagrammen och tabellerna under rubriken redovisning. De olika kategorierna räknades samman i antal elever, till absolut frekvens, och omvandlades till procent per kategori, till relativ frekvens (Patel och Davidsson, 2003 s. 112). Svaren sammanställdes i diagram eller i tabellform i de kvantitativa frågorna, men även de öppna svaren sammanställdes enligt ovanstående sätt men redovisas också genom direkta citat på ett sätt som vi tycker är relevant. Frågorna som rörde medievanor av typen *Hur ofta har du /.../det senaste året?* (fråga: 5, 16, 17, 22, 23, 24, 30 och 32) redovisas sammanfattat i kapitlet 5.1.2.

Frågorna angående etnisk tillhörighet (fråga 3 och 4, se bilaga 1) gav inte så stort utfall och inga specifika utslag, så vi valde därför att inte ta upp resultatet av dessa frågor i redovisningen.

2.8. Enkätens reliabilitet och validitet

Enkätundersökningen besvarades av ett förhållandevis litet antal individer i förhållande till de variabler (pojkar och flickor och stad/landsbygd) vi hade, vilket medförde att antalet individer per kategori blev litet. Resultaten är därför osäkra och kanske också slumpmässiga. Små felaktigheter kan därför få stora konsekvenser och vi kan därför inte belägga säkra samband och tendenser i vår undersökning, utan avser härmed endast att diskutera utifrån materialet. Enkätens validitet kan också ses som styrd, då vi utifrån vår förförståelse sätter upp frågor och också ger vissa fasta svarsalternativ. Det finns risk att eleverna också svarat utifrån vad de upplevt att vi förväntat oss. Trots detta upplever vi att enkätens validitet är hög, då svarsfrekvenserna är i stort sett höga och att elevernas svar tyder på detsamma. Reliabiliteten ser vi också som god, då eleverna fått besvara enkäten under samma förutsättningar, och att det är en standardiserad enkätundersökning stärker också detta. (Trost, 2001, s. 59 f.)

2.9. Metoddiskussion

Vi kan inte med denna enkät påvisa några entydiga svar på frågorna vi ställt. Vi avser inte att belägga samband eller några av våra frågeställningar, utan hoppas att vår studie kan ge en bild av de niondeklassare som deltagit i den här enkäten och ge en inblick i deras vardag i form av kulturvanor och fritidssysselsättningar. Ambitionen med att göra en blandad kvantitativ och kvalitativ studie är att ge en ungefärlig bild av omfattningen av niondeklassarnas medievanor, samtidigt som vi med de öppna frågorna förväntar oss att elevernas egna röster ska komma fram. Vi hade istället kunna göra deltagande observationer under en viss tid, för att på så sätt få en djupare inblick i elevernas liv, men detta såg vi både alltför tidskrävande och svårt att genomföra. Detta hade i så fall fått genomföras på kvällstid och helger, och det såg vi svårt, då vi båda har egna barn som behöver vår tid, men även ur ett etiskt perspektiv; skulle niondeklassarnas föräldrar tillåta detta och skulle eleverna vilja ha oss i hämlarna på sin fritid? Ett annat alternativ hade kunnat vara djupintervjuer med några få ungdomar, men detta såg vi inte som ett lämpligare alternativ. Det är inte säkert att vi vid en djupintervju hade fått mer tillförlitliga svar på frågorna, utan det kan till och med vara så att eleverna upplever det mer anonymt att svara på en enkät, och att då kunna svara mer "fritt". Däremot hade uppföljande kvalitativa djupintervjuer med några av de deltagande niondeklassarna kunnat ge ytterligare intressant information, men till detta var tiden för knapp. Vi ser det som intressant i sig att få en inblick i vad som i framtiden kan bli vårt arbetsfält, arbete med ungdomar. Då behöver vi som socialarbetare ha en förståelse för också niondeklassares vardagsliv.

Det var ett digert arbete att sammanställa resultaten men också väldigt roligt att ta del av svaren. Vi kunde ha utformat en del frågor tydligare, och på ett annat sätt. Till exempel i fråga 27, om favoritförfattare/favoritbok, där kunde vi haft en följdfråga där de fick motivera just denne/detta, men överlag tycker vi att vi lyckats få fram det vi har tänkt.

2.10. Fortsatt framställning

Vi presenterar i kapitel tre de centrala begrepp, teorier och perspektiv som ligger till grund för vår framställning och analys. Vidare introduceras tidigare för ämnet relevant medieforskning i kapitel fyra. I kapitel fem redovisar vi resultatet av enkätundersökningen. Avslutningsvis sammanfattar, analyserar och diskuterar vi niondeklassarnas medievanor och dess konsekvenser samt mediekultur i ett vidare kulturellt perspektiv i kapitel sex.

3. TEORIKAPITEL

Vi inleder teorikapitlet med att definiera viktiga begrepp som identitet, ungdom, medier/mediekultur och subkulturer. Därefter presenterar vi utvecklingspsykologi generellt samt den psykologiska utvecklingen hos unga i den aktuella fasen, adolescensen, som ”våra” niondeklassare befinner sig i. Vi beskriver sedan socialisationsprocessen och könsrollsocialisation samt feministisk teori, då dessa utgör den kontext denna undersökning behandlar.

3.1. Centrala begrepp och definitioner

3.1.1. Identitet

André Jansson (2002) definierar identitet som ”en viss persons upplevelse av att det finns en meningsfull relation mellan det egna jaget och den sociala omgivningen”(Jansson, 2002, s.147). För att identiteten ska utvecklas harmoniskt krävs både en känsla av delaktighet med andra, alltså att både få bekräftelse på att jaget är del av det gemensamma sociala livet, men det krävs också att man kan upprätthålla självständighet i förhållande till andra människor, autonomi. (Jansson, 2002) Identitet kan innebära att vara lik andra så att man kan kommunicera meningsfullt och skapa sig en tillhörighet i den sociala världen, för att inte bli socialt isolerad, och att samtidigt behålla en känsla av att vara olik, unik, för att kunna behålla sin känsla av individualitet och autonomi. Identitet kan också innebära att alla människor behöver en pågående, förändringsbar historia om sig själv, som handlar om vem man är, varför man är som man är. Att man medvetet/omedvetet formulerar en livsberättelse om sig själv, i ett försök att förstå sig själv och forma sig till den man vill vara och därigenom försöka hantera de villkor över vilka man inte alltid råder. (Trondman 1999)

3.1.2. Ungdom

Hans Swärd (Swärd och Ohlsson, 1999) beskriver ungdom enligt följande: ”Ungdom kan ses som en åldersmässigt avgränsad levnadsfas mellan barndom och vuxenhet”(Swärd och Ohlsson, 1999, s. 9). Detta ungdomsbegrepp kan växla med tidsepoker men även mellan olika kulturer och socioekonomiska samhällsgrupper. ”Ungdomsperioden har blivit längre och gränserna mellan barn, ungdom och vuxen blivit mer diffusa /.../ Ungdom kan också ses som en *psykiskt* avgränsad grupp. Ungdomen är ur detta perspektiv den period då den unge formar sin individualitet som människa och sin framtida identitet. Enligt Mitterauer [1991] kan denna

period betecknats som en 'andra födelse', skriver Swärd och vidare, att "den unge lämnar sin barndomspersonlighet och istället 'föds' vuxenpersonligheten." (Swärd och Ohlsson, 1999, s.9) Ungdom betecknas inom utvecklingspsykologin som adolescens och kan anses omfatta åldern mellan 11-20, från förpuberteten till dess att den unge vuxit färdigt.

3.1.3. Medier/Mediekultur

Medier kan karaktäriseras i fyra huvudbetydelser, som:

Texter producerade inom mediasektorn och ges ut via medier, till exempel tidningar, radioprogram, filmer, musik, etcetera, **tolkningsgemenskaper** etablerade i relation till vissa mediatexter eller genrer och de intressegrupper med gemensam stil och smak som uppkommer som en konsekvens av medieutbudet, till exempel Eminem-fans, Buffy-entusiaster, Vecko Revyn-läsare, och liknande. Hit räknas även konsumtionsgemenskaper som Ikea family, ICA-kuriren, med flera. Dessa grupper hålls samman av mediekulturen. Internet spelar här allt större roll, som arena för olika intressegrupper. Vidare räknas också den betydelse medierna har för **människors livsstilar** och deras vardagliga meningsskapande, som influeras av medierna i allt större utsträckning. Det är svårt att avgöra precis vilken inverkan medierna har på människors tolkningsaktiviteter eftersom vardagslivet genomsyras av mediebudskap som inte begränsas enbart till själva medieanvändandet, utan också sträcker sig till andra delar av våra liv, exempelvis till våra intressen, samtalsämnen och hur vi tolkar andra människor. Slutligen räknas också mediekultur till att omfatta **samspelet mellan dessa nivåer**, och hur det påverkar våra liv. Mediekultur kan inte längre avgränsas till enskilda kulturella aspekter utan måste ses i större sammanhang. (Jansson, 2002)

3.1.4. Kultur

Kulturen omfattar de normer, värderingar, föreställningar och beteenden som fastslagits och accepteras av medlemmarna i ett socialt system. Det sociala systemet kan utgöra allt från en liten grupp till ett helt samhälle. För varje socialt system som reproduceras är det nödvändigt att förmedla regler, föreställningar, normer, värderingar vidare till nästa generation (Fornäs et. al, 1994). " När sociologer talar om kultur är de intresserade av de aspekter av samhället som är inlärd, inte nedärvda. Dessa kulturelement är gemensamma för medlemmarna av ett samhälle och möjliggör samarbete och kommunikation," skriver Anthony Giddens. (Giddens, 2003, s. 37)

3.1.5. Subkulturer

Subkulturer kan ses som underkulturer till den etablerade kulturen och vanligtvis anses subkultur till sitt ursprung tillkommit som en motkultur, en protestkultur mot de etablerade kulturerna, någon slags undergroundkultur (*Sub-* hänvisar till *subway*) I dagens kulturliv finns en uppsjö av kulturer och subkulturer. Många av de kulturer som idag anses mer eller mindre etablerade har uppkommit som subkulturer, till exempel rockare, hiphop och punkare, men också äldre kultur som jazz och blues, vilka i sig är musikkulturer, som från början uppstått som subkulturer, och sedan kommersialiserats och med skicklig marknadsföring saluförts som konsumtionsvaror i form av CD-skivor, videos, affischer, kläder etcetera till en ofta penningstark målgrupp som dagens barn och tonåringar. Det finns en hel del subkulturer som just anses som ungdomskulturer och många av dem är uppbyggda kring musik, som kan ses som ett av ungdomstidens viktigaste attribut under de senaste decennierna. Men det finns även andra sorters kulturer, till exempel mangakulturen från Japan, som nu sprider sig till västerlandet. Det är en kultur som utgår från tecknade serier för vuxna, som också har blivit väldigt populära bland de unga. Även här i Sverige säljs och läses serierna och teckningskurser i mangateckning ges för ungdomar.

Ett begrepp som används i samband med subkulturer är **stilisering**, ett aktivt organiserande i att sammankoppla sociala värden, kulturella artefakter det vill säga föremål skapade av människor, och symboliska betydelse. Man talar ofta om **smak** och **stil** inom kulturområdet, vilket ofta definieras av den styrande samhällsklassen, som en bekräftelse på den makt eliten har. De objekt och symboliska uttryck som ingår i en stil måste integreras i en grupps självmedvetande för att kunna betraktas som delar av en sammanhängande stil. Enligt Birminghamskolan är det fyra delar som uppfattas som centrala för en stil: Kläder/utseende, attribut, ritualer/musik och argot(språk)/slang. (Bjurström, 1997)

Inom socialt arbete ses subkultur oftast enbart som något destruktivt, där det avvikande fodras, som till exempel kriminella mc-gäng, men vi får som socialarbetare inte bortse från att stora delar av subkulturerna kan ses som positiva uttryck för ungdomar och andra. Det är en stor del av den idag etablerade kulturen och dess kulturutövare, som utgått ifrån subkulturer, och fungerat som en väg för många människor ur destruktiva, orättvisa och svåra förhållanden.

Johan Fornäs (Fornäs et. al, 1994) skriver:

Negativt associeras ungdom ofta till framtidens faror. När rädslan för det okända förenas med en kulturpessimistisk förfallsdiagnos tolkas ungas påstått bristande moral som uttryck för det modernas syndafloed. Särskilt starkt blir sådana reaktioner när ungdomen knyts samman med medier i ett explosivt syndabocksmöte. Ungdomar prövar tidigt nya medier och genrer, så det är ingen slump att kritiken av dessa nya medier ofta går hand i hand med en kritik av ungdomskulturer. (s.13)

Ungdomstiden är en tid präglad av stora faror som missbruk och annat destruktivt beteende, och här gäller det att se klart på vilken väg den unge väljer. Men vi får inte heller glömma den potential och kraft den unge besitter i denna ambivalenta utvecklingsfas. Det är en svår balansgång och just därför är vuxnas närvaro och stöd så viktigt, i form av föräldrar, lärare, fritidspersonal och andra som dagligen kommer i kontakt med de unga.

3.2. Teorier och perspektiv

Vi har valt att utgå ifrån utvecklingspsykologisk teori och socialiseringsprocessen, för att förstå niondeklassares psykologiska utveckling under adolescensen och deras socialisations- och frigörelseprocess. Vi tar också upp Thomas Ziehes teorier om den narcissistiska socialisationstypen, som ett sätt att beskriva den förändring som finns mellan dagens ungdom och tidigare generationer, och om kulturell friställning, vilket vi här kortfattat refererar. I och med att vi också har valt att jämföra skillnader mellan pojkars och flickors kultur och medievanor i nionde klass, redovisar vi sedan pojkar respektive flickors psykologiska utveckling i den här åldern, adolescensen. Vi undersöker genusskillnader hos niondeklassarna därför redovisar vi även feministisk teori, genusforskning, som vi ger en kort sammanfattning av.

3.2.1. Utvecklingspsykologi

Utvecklingspsykologin är en gren av psykologin där människans psykiska utveckling studeras. Här läggs vikten vid biologiska faktorer och även miljöns betydelse för utvecklingsförloppet. Under senare år har mer vikt börjat läggas på utvecklingens kulturella och sociala aspekter. Tidigare vedertagna och allmängiltiga begrepp som t.ex. kön, barndom, ungdom ses av en del teoretiker som sociala konstruktioner; föreställningar som växer fram i speciella

historiska och kulturella sammanhang. Utvecklingspsykologin omfattar flera olika perspektiv; kognitiv, språklig, social, personlighets, emotionell och motorisk utveckling. I dessa olika perspektiv försöker man integrera och se samband mellan de olika utvecklingsaspekterna, t.ex. självbildens utveckling kan ses som ett uttryck för ett komplicerat samspel mellan kognitiv, social och emotionell utveckling där olika teorier behövs för att ge tyngd åt olika aspekter. (Nationalencyklopedin 2004)

Det är de fysiska förändringarna som inleder adolescensen, både pojkar och flickor växer på längden och bredden. Den tilltagande hormonproduktionen styr könsmognaden, vilket medför att flickor börja menstruera och pojkar kommer i målbrottet, får sädesuttömningar och att båda könen får könsbehåring och utvecklas kroppsligen till vuxna. Humörsvängningar förekommer under denna period, till synes obetydliga händelser orsakar kast mellan skratt och gråt, kärlek och hat, detta riktas främst mot närstående. (Hwang och Nilsson, 2003, s.225 ff.)

Den kognitiva utvecklingen medför att människan nu är i stånd att tänka logiskt, vilket ger en möjlighet att se konsekvenser och dra slutsatser, men ännu saknas den livserfarenheten som behövs för att kunna klara sig på egen hand. (Hwang och Nilsson, 2003, s. 235 ff)

Den socio-emotionella utvecklingen i tonåren handlar om hur man relaterar till omvärlden, och kan innebära en ny närhet till vänner. Ett större oberoende gentemot föräldrarna uppkommer och då blir kamratgänget viktigast, och gruppsycket kan vara stort. Ett större engagemang och verksamhetslust för samhället, och en större insikt och förståelse för sig själv, hjälper den unge att uppnå mognad inför att bli vuxna. Socioemotionell utveckling kan ses som tonåringens sökande efter identitet: - *Vem är jag?* och - *Vad ska jag bli?* (Hwang och Nilsson, 2003; Wall och Stigbrand, 1985) Tonåringen i dagens samhälle sägs ha en svår uppgift med att skapa sin identitet. Möjligheterna att välja utifrån vad de själva vill, synes oöverskådliga, de är "friställda" från traditioner och kan välja utifrån egna förutsättningar. Så det gäller att inte där gå vilse i sitt sökande efter identitet, när man ska hitta sina roller i tillvaron. Konflikter inom familjen som är vanliga under den här tiden, är ofta bagateller som symboliskt sett handlar om ungdomarnas frigörelse. Många av de problem som uppkommer under tonåren är av övergående art. Det skiljer sig något mellan hur pojkar och flickor handskas med och försöker lösa sina problem, menar Hwang och Nilsson. Flickorna tenderar att lägga orsakerna till problemen hos sig själva, tycker att det är deras fel och känner sig hjälplösa. Pojkarna skyller hellre på någon annan eller på omständigheter och försöker göra

något mer handlingskraftigt åt sin situation. Denna skillnad i mellan könen har förmodligen sin förklaring i den så kallade könsrollsosialiseringen. Det finns naturligtvis även individuella faktorer, personlighet, bakgrund, kognitiv förmåga och så vidare, som spelar in. Identitetsbildningen går ut på att se sig själv som en unik människa samtidigt som man vill bli bekräftad i gruppen.

Flera forskare har varit framträdande inom utvecklingspsykologin, men vi väljer att lyfta fram pionjären Erik. H. Erikson, för att han diskuterar **identitet** och **roller**, vilket är relevant för vår analys. Erik H. Erikson menar att identiteten är ett ”lappverk av olika bilder som ännu inte har integrerats” (Erikson i Hwang och Nilsson, 2003, s.240) hur man löser detta är beroende av hur man löst tidigare kriser. Det behövs grundläggande tillit, initiativ, självständighet och verksamhetslust. För att lösa ungdomskrisen, behövs det samspel med andra, både vuxna och jämnåriga. Denna spegling är viktig för tonåringen, det är härigenom självkänsla, självrespekt och självförtroende formas. Vänskap blir under tonåren psykologiskt viktigt, innan har det mer varit konkret beroende av exempelvis aktiviteter. Erikson talar också om ”behovet av ett psykologiskt *moratorium*, ett slags andrum från ansvar och plikter” skriver Hwang och Nilsson (2003, s. 24.) Här ska tonåringen experimentera och utforska roller, identitet och beteende.

3.2.2. Socialiseringsprocessen

Socialiseringsprocessen kan ses som den process i vilken den unge ska internalisera samhällets regler, värderingar och normer, för att anpassas till en väl fungerande samhällsmedlem. Primärsocialisation sker i familjen och den sekundära socialisationen sker i kamratgruppen, i skolan och genom massmedia och olika samhällsliga institutioner. (Svärd och Ohlsson, 1999, s. 62). Jan-Erik Nordlund (Nordlund, 1996) skriver att: ”Socialiseringsprocessen innebär att ett samhälle eller en grupp mer eller mindre framgångsrikt garanterar sin egen reproduktion”(s.44). Det är så samhällets normer och värderingar förs vidare från generation till generation.

3.2.3. Den narcissiska socialisationstypen

I det moderna samhället framträder vad Thomas Ziehe kallar den narcissiska socialisationstypen, en människa med ett svagt utvecklat jag och överjag. Detta medför ett ständigt behov av yttre bekräftelse och en stor sårbarhet inför avvisande. Till följd av detta svaga jag och överjag följer också ett svagare normsystem. (Schultz Larsen, 1994) När man

talar om narcissism i denna mening handlar det inte om en egenskap, utan om ett metapsykologiskt begrepp som omfattar motivationsskapandet och de inre laddningsvärdena. (Ziehe i Fornäs, Lindberg & Sernhede, 1984, s. 150) Detta, menar Ziehe, är en konsekvens av samhällets erosion där föräldrarauktoriteten får stå tillbaka för ett mer demokratiserat förhållande mellan föräldrar och deras barn. (Ziehe, 1989, s. 171; Schultz Larsen, 1994, s.175)

3.2.4. Kulturell friställning

Thomas Ziehe menar också att det som skiljer dagens ungdomar från tidigare generationer är att de inte längre är bundna av att följa föräldrarnas livsbana, utan är friställda från traditioner och har möjligheter att utifrån sina egna förutsättningar skapa sitt liv och sin identitet själva utifrån egna preferenser. Men detta leder också till en större påfrestning för den enskilda människan. De ökade möjligheterna ger också en större medvetenhet om de egna begränsningarna att omsätta sina önskningar i handling. Detta kan medföra depression och handlingsförlamning, eller bidra till motivation för förändring.(Ziehe, 1989, s. 38 ff.)

3.2.5. Könssocialisering

Det finns kvinnliga och manliga beteenden som uppkommer genom ett samspel mellan individen och samhällets förväntningar. Vissa av dessa skillnader är biologiska, andra kulturförvärvade. När samhället genomgår ändringar ändras också könsmönstret. Tidigt blir barn medvetna om att de förväntas efterlikna vissa könssrollstereotyper på grund av vilket kön de tillhör. Pojkar förväntas vara robusta och aktiva, medan flickor uppmuntras till följsamhet och att vara mer passiva. (Nordlund, 1996) Könssocialiseringen sker i första hand inom familjen och skolan, men även via kamrater och till exempel genom medier. Samhället visar på två huvudvägar när det gäller könssocialiseringen. En mer traditionell väg, där kvinnor ges ansvar för hem och barn och låter allt som har med offentligt liv och produktion vara mannens arena. Detta ordnar manligt och kvinnligt i hög och lågstatus, till kvinnors nackdel. Den andra vägen representerar jämlikhet, och har vuxit fram under nittonhundratalet och sammanfattas av Ulla Abrahamsson som;” Jämställdhet, lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter mellan könen, innebär att både kvinnor och män deltar i politiska och samhälleliga aktiviteter. Resultatet blir då ett samhälle där kvinnor och män delar ansvar för hem, barn, produktion och samhällsliv. Status på grund av kön skall ej

finnas”(Abrahamsson i Nordlund, 1996, s.140). Båda dessa vägar finns i samhället och förändringar åt båda håll sker genom bland annat lagstiftning eller förändringar i ekonomin. Under ekonomiskt bättre tider tenderar jämställdheten att öka (Nordlund, 1996). Massmedia skulle kunna stå för positiv förändring mot jämställdhet, vad gäller innehållet i könsrollerna. Men när man analyserar resultat av TV-innehåll, visar detta att de mesta program som är populära, är ganska könsrollsstereotypa. Man finner också att det finns skillnader vilka program man föredrar beroende på könstillhörighet. ”Kvinnor tenderar nämligen att föredra program som handlar om vardagsnära ting och närliggande problem, om familjerelationer och relationer mellan man och kvinna.” (Nordlund , 1996 s.141). Medan män däremot uppvisar intresse för innehåll med spänning, sport, kamratrelationer och liknande. I dagens samhälle när de vuxna förebilderna ibland saknas, t.ex. frånvarande fäder, och med byte av föräldrars partners, kan medierna, stå för ett, över tid, bestående identifikationsobjekt (ibid).

3.2.3. Feministisk teori

Feministisk teori är en forskningsgren som intresserar sig för maktförhållandena mellan kvinnor och män, och även för kategorierna kvinnligt/manligt. Enligt feministisk teori är kvinnorna en förfördelad social kategori som t.ex. arbetarklassen och feminismen kan ses både som en samhällsteori och politisk doktrin, menar Lena Gemzöe (Gemzöe, 2002). Generellt sett ser feminismen det som att kvinnor som grupp, är underordnade och har mindre makt än män som grupp. Denna ojämlikhet strävar feminismen att förändra. De anser att denna ojämlikhet finns i fyra sfärerna i samhällslivet: den politisk/ekonomiska sfären, inom familjesfären, inom den kulturella sfären där kvinnor och deras erfarenheter nedvärderas och den fjärde sfären som utgörs av våld mot kvinnor och sexuellt utnyttjande av kvinnor. Detta färgar med andra ord kvinnors verklighet på alla nivåer. Feminism handlar om allt från insikten om att kvinnor får mindre i lön och har mindre inflytande i det offentliga livet, till att kvinnokroppen sexuellt utnyttjas, hit räknas också hur den manliga blicken objektifierar kvinnan och kvinnokroppen (Gemzöe, 2002). Genus är kulturellt konstituerade egenskaper som tillskrivs de vardera könen. När man talar om genus, könstillhörighet och dess konsekvenser, menar man att kvinnligt måste förstås i relation till det manliga, "kvinnor är det som män inte är och män det som kvinnor inte är - så skapas skillnaden" (Gemzöe, 2002, s.83). Dessa förhållande mellan genus förekommer världen över, även om definitionen av vad som är manligt respektive kvinnligt skiljer sig i olika kulturer. Det som är av intresse är hur världen delas i motsatspar i förhållande till manlig/kvinnligt andra klassiska exempel är;

förnuft/känsla, kultur/natur, subjekt/objekt, ordning/kaos etc. Gemzöe beskriver hur Yvonne Hirdman introducerade genusystemet i Sverige, och menade att; "genussystemet kan beskrivas med hjälp av två principer: i särhållnings princip, och det hon kallar den manliga normens primat" (Hirdman i Gemzöe 2002, s.93) Med detta menas att genom att manligt och kvinnligt hålls skilda i olika sfärer och att de tilldelas olika egenskaper som man hierarkiskt ordnar så manligt står högre än kvinnligt, får män på så vis en högre maktposition i samhället. Kritiken mot Hirdman är att genom hennes definition av genus så bygger man in hierarkin mellan könen, medan andra menar att det åskådliggör ojämlikheten mellan män och kvinnor.

Vissa feministiska kritiker angriper den traditionella samhällsvetenskapliga forskningens objektivitet och hävdar att metodologierna är snedvridna och maskulina, och hävdar att om man inte tar hänsyn till kvinnors subjektiva erfarenheter blir resultatet snedvridet. Inom feministisk teori finns även fallocentrisk teori som anser att samhället är mansdominerat. Det är "fallosens makt" som styr. Männerna betraktar de rådande maktförhållandena som naturliga, och blir därför blinda för ojämlikheten och reagerar med löje på att samhället skulle vara fallocentriskt. Ändå ses det manliga som norm och det kvinnliga som avvikande enligt ett patriarkalt synsätt och liksom i andra diskriminerade grupper blir kvinnor betraktade som "det andra" (Berger, 1999, s. 39).

4. TIDIGARE FORSKNING

Det finns enormt mycket medieforskning och mycket skrivet om kultur och medier. Vi avser inte täcka detta stora fält utan endast att ta upp det allra mest relevanta för vår undersökning. Vi inleder därför detta kapitel med att presentera aktuell mediestatistik och Erling Bjurströms undersökning om ungdomars medievanor, som ligger närmast till hands för vår egen enkät. Mats Trondman, Johan Fornäs och Ove Sernhede har skrivit mycket om kulturstudier och även om kultur och socialt arbete, vilket vi också vill nämna i korthet. De betonar vikten av att se kulturstudier som en viktig del i förståelsen av ungdomar och deras livsvillkor, vilket vi kommer att diskutera i vår analys och slutdiskussion.

4.1. Medieforskning

Vi har letat efter statistik kring ungdomar och deras medievanor. Det finns mycket statistik kring detta, men mycket av det är av äldre datum. Den senaste statistiken vi fann var Mediebarometern 2001, där vi bland annat kunde se att TV-tittare ”en genomsnittlig dag 2001” för åldersgruppen 15-24 år var 89 % (Mediebarometern; Nordicom-Sverige, 2001, s. 46) Här kunde vi också få en mängd statistik för åldersgruppen 15-24 år, gällande till exempel biovanor, bokvanor, dataspelvanor, med mera, men statistiken är här inte könsuppdelad och enbart i åldersspann om 9 år, inte enbart för till exempel vårt urval, niondeklassare.

Erling Bjurström (Bjurström, 1997) har gjort en jämförande undersökning mellan Göteborg- och Gävleungdomar och deras medievanor. Han tar upp bland annat musikstilar, litteratur- och filmvanor, men undersöker även detta mot klasstillhörighet, utifrån föräldrarnas utbildningsnivå. Resultatet av Bjurströms undersökning visar att oavsett bakgrund är det populärkulturen som i huvudsak fångar de ungas intresse. Inom musikstilarna är det vissa tendenser som formas av respektive klasstillhörighet, till exempel är det i huvudsak rockare som tillhör medelklass och hiphopare arbetarklassen. Men han beskriver också en konflikt hos vissa ungdomar att välja det representativa för sin bakgrund mot att följa sin egen identitetsutveckling.

4.2. Kultur och socialt arbete

Mats Trondman (Trondman, 1999) menar att den stora diskursen kultur omsluter vid sidan om många andra discipliner även socialt arbete, men att tydliggöra denna koppling är inte helt lätt. Trondman understryker att det ”bör främst uppfattas som ett *analytiskt perspektiv*

tillämpbart inom betydligt fler discipliner än sociologin och dess forskningsfält” och vidare att det är mycket användbart i ”utvecklandet av sin yrkeskompetens” (Trondman, 1999, s.15).

Ove Sernhede (Sernhede 1995) utvecklar de här tankegångarna att omfatta det sociala arbetets utveckling och menar att man: ”måste utveckla förståelse och intresse för de funktioner kulturella uttrycksformer har för unga i vår tid”, och sammanfattar att ”denna förståelse förutsätter kunskaper om ungas samhällsliga villkor, socialisation och modernitetsteori”. Sernhede menar vidare att det sociala arbetet med ungdomar har ”goda möjligheter att upprätta allianser med de krafter i samhället som strävar efter individens och kollektivets frigörelse” (Sernhede, 1995. s.130). Sernhede menar vidare att Anthony Giddens har karaktäriserat detta som ”emancipatory politics” som strävar att ”reduce or eliminate exploitation, inequality and oppression.”(Sernhede, 1995 s.131).

Socialarbetare har dubbla lojaliteter, både mot de institutioner som är arbetsgivare och huvudmän och mot samhällets organisation och regler, och samtidigt också gentemot klienterna, och måste här balansera ideal mot realitet. Det är ingen lätt uppgift. Men samtidigt är idealen det bränsle som kan ge den uthållighet som behövs. Johan Fornäs och Ove Sernhede(Sernhede, 1995) skriver:

I skärningspunkten mellan drömmar och verklighet finns utrymme för de överskridande handlingar som skapar nya samhälls- och livsvillkor. Vår uppgift /.../ måste vara att förstå drömmarnas potentialer/.../ Detta kan bara ske genom att föra ut dem i livet och på så sätt förvandla drömmarna från verklighetsflykt till konkreta alternativ till den verklighet som ropar efter förändring. (Fornäs och Sernhede, Sernhede,1995, s.140).

Detta är förmodligen särskilt viktigt i arbetet med både barn och ungdomar, som utgör vår framtid, i en tid som idag med nyfattigdom och hög arbetslöshet, i en tid av stora samhällsförändringar i skärningspunkten mellan det moderna och postmoderna samhället där tidigare social välfärd, arbete och andra trygghetsvärden inte längre är självklara.

5. REDOVISNING AV ENKÄTRESULTAT

Vi kommer här att redovisa de sammanställda resultaten i ett urval. Materialet är förhållandevis stort, så vi tvingas av utrymmesskäl att avgränsa materialet och enbart ta upp de mest intressanta resultaten. Vi plockar också bort de svarskategorier som inte givit något större utslag, och fokuserar på det som kan anses vara intressant och upplysande. Vi visar alla statistiska värden i procent, med ett felvärde på maximalt plus eller minus en procentenhet. Vi anser att ungdomarnas kommentarer är intressanta och roliga att läsa, och vi har därför valt att ge dem ett ganska stort utrymme och hoppas att våra läsare uppskattar det. Det ger denna uppsats ett ungdomsperspektiv som är uppfriskande och ger niondeklassarna erkännande för den klarsynthet de kan ha. Niondeklassarna citeras här ordagrant så gott som genomgående. Någon liten korrigering av stavning har skett. Vi väljer också att kommentera materialet i samband med de redovisade resultaten och därefter göra en avslutande sammanfattning i slutet av kapitlet inför vidare analys och slutdiskussion i kapitel fyra.

Redovisningen av enkäten har vi delat upp i följande områden och kapitel: **Medieanvändning, TV-vanor och Internet**, där vi redovisar olika frekvenser för användning av medierna, vilket utgör den ena halvan av enkätundersökningen. I kapitlen **Identitet, Reklam och självbild, Genrer, Förebilder, Musikkultur och subkulturer, Fritidssysselsättningar** och **Framtid och utbildning**, redovisar, tolkar och kommenterar vi niondeklassarnas uppfattning om sig själva i förhållande till kultur och till medierna, den andra delen av enkätundersökningen. I varje kapitel redovisar vi svaren och kommenterar dem därefter, eller då vi finner det lämpligt, även parallellt. I slutet av det här kapitlet sammanfattar vi resultaten för att sedan i slutdiskussionen sätta in dem i ett större perspektiv.

Vi vill också påminna om att förkortningarna i tabellerna nedan utläses enligt följande:

Pojkar/Lund (P/L), Flickor/Lund (F/L), Pojkar/Simrishamn (P/S), och Flickor/Simrishamn (F/S).

5.1. Medieanvändning

5.1.1. TV-vanor

Fråga 6: *Hur mycket tittar du på TV per dag?*

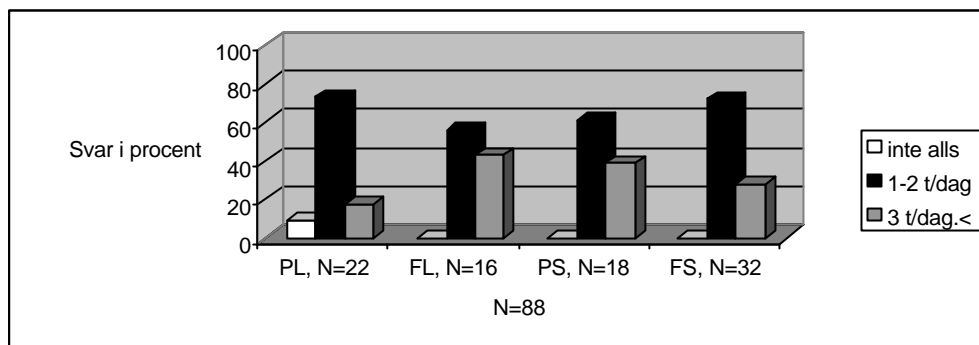

Diagram 1: TV-tittande per dag (antal timmar)

Redovisning

Majoriteten av eleverna, 77 % (68 elever) svarade att de tittat på TV *1-2 timmar per dag* det senaste året. Fördelningen mellan pojkar och flickor totalt är jämnt, 68 % (27 pojkar) respektive 67 % (32 flickor). Mellan stad och landsbygd är resultatet också jämt, 66 % (25 elever) i staden respektive 68 % (34 elever) på landsbygden, av eleverna totalt sett. Men flickor på landet tittar mer på TV, 72 % (23 flickor), än pojkar, 61 % (11 pojkar) på landet och pojkar och flickor totalt sett, 66 % (25 elever), i staden. De elever som tittar mest på TV, *3-4 timmar per dag eller mer* är sammanlagt högre på landet, 32 % (16 elever) än i staden, 30 % (11 elever). Minst tittar flickor i frekvensen *Mer än 6 timmar dag*, 4 % (2 flickor). De som inte alls tittar på TV är kategorin Pojkar/Lund, 9 % (2 pojkar).

Kommentar

Det finns mest likheter både mellan kön och stad och landsbygd. Man kan sammanfatta resultatet av denna fråga som att flickor tittar mer på TV och att man tittar mer på TV på landet än i staden. Detta ger en anledning att reflektera över om man har mer att göra i staden än på landet? Är det någon skillnad i aktivitetsutbudet för pojkar och flickor?

Fråga 9: *Vilket av följande alternativ passar bäst in på dig och TV-tittande?*
(Fleralternativsfråga)

	P/L(N=22)	F/L(N=16)	P/S (N=18)	F/S (N=32)	(svar i procent)
Jag tittar på TV ensam	73	50	94	56	
Jag tittar på TV med familjen	36	38	56	62	
Jag tittar på TV med kompisar	36	25	50	69	
Jag brukar prata med mina kompisar om olika TV-program jag har sett	41	50	67	50	
Jag brukar prata med mina föräldrar om olika TV-program jag har sett	14	12	22	25	
Jag tittar på TV när jag känner mig ensam	4	-	11	12	
Jag tittar på TV när jag inte har något annat att göra	50	75	72	72	
Jag planerar mitt TV-tittande	23	25	44	44	
Jag har TV:n på när jag gör något annat	23	25	28	53	
Jag har MTV på istället för radion	9	38	-	31	
Jag tittar sällan på TV	-	12	-	-	N=88
Jag tittar aldrig på TV	4	-	-	-	Antal svar=357

Tabell 1: Niondeklassarnas TV-användning

Redovisning

De som svarar att de tittar på TV ensamma är mest pojkar totalt sett (40 pojkar), och pojkar/L har högst frekvens här, 73 % av pojkarna i Lund (16 pojkar) tittar på TV ensamma. Flickor totalt sett (48 flickor) tittar mest på TV med familjen, 54 % (26 flickor). Allra mest tittar flickor i Simrishamn med familjen, 62 % (20 flickor). Flickor totalt sett tittar också mest på TV tillsammans med kompisar, 54 % (26 flickor). De mest frekventa även här är Simrishamnsflickorna, 69 % (22 flickor) och minst förekommande är flickor i Lund, 25 % (4 flickor). Annars är det ungefär hälften bland både pojkar och flickor som tittar på TV med kompisar. De som pratar mest med sina kompisar om de TV-program de har sett är pojkarna i Simrishamn, 67 % (12 pojkar). Pojkar sammanlagt tittar mest på TV ensamma 82 % (33 pojkar), men pratar mer med sina kompisar om TV-program de sett, av pojkarna i Simrishamn är det 67 % (12 pojkar). Av flickorna sammanlagt är det 50 % (24 flickor) som pratar med

kompisar om TV-program de sett. Flickorna i Simrishamn är de som pratar mest med sina föräldrar om TV-program, 25 % (8 flickor) och minst pratar Lundapojkarna med sina föräldrar om detta, 14 % (3 pojkar).

Det var inte så många elever som tittade på TV när de kände sig ensamma, här ligger alla värden lågt. Simrishamnsflickorna var de som mest tittade på TV när de kände sig ensamma, 12 % (4 flickor). Men däremot tittar många på TV när de inte har något att göra, bland samtliga (88) elever låg värdet på 59 %. Bland landsbygdsungdomarna planerar man sitt TV-tittande i högre utsträckning, 44 % (22 elever), än bland stadsungdomarna, 28 % (9 elever). Det är mest flickorna som har MTV på istället för radion, 33% (16 flickor), i motsats till pojkarna, där enbart 5 % (2 pojkar) uppgett att de har MTV på istället för radio.

Kommentar

En stor del av pojkarna tittar på TV ensamma, men en del av dem tittar också tillsammans med kompisar i ungefär samma utsträckning som flickorna. Flickor totalt tittar mest tillsammans med familjen, allra mest tittar flickorna i Simrishamn på TV med familjen medan pojkarna i staden tittar minst tillsammans med familjen. Kanske TV fungerar som ett socialt kitt mellan ungdomar och deras omgivning, att ha TV-program att diskutera kring när man träffas, till exempel i skolan eller på fritiden. Niondeklassarna tittar sällan på TV när de känner sig ensamma, men däremot i hög utsträckning när de inte har något att göra. Är det så att dagens unga inte utsätts för den berömda ledan som ska förebåda egen kreativitet? Är de unga idag vana att bli underhållna istället för att tvingas ta egna initiativ?

5.1.2. Sammanfattning av övriga medievanor

Redovisning

Av samtliga niondeklassare är det 77 % (68 elever) som tittar på **TV** tittar varje dag. Eleverna i staden tittar något mindre på TV varje dag, 74 % (28 elever), än eleverna på landsbygden, 80 % (40 elever). Av samtliga niondeklassare är det 66 % (58 elever) som lyssnat på **radio** oftare än två gånger per månad det senaste året, här var det en stor skillnad mellan stad och landsbygd. I staden var det 45 % (17 elever) och på landsbygden 82 % (41 elever) som lyssnade på radio oftare än två gånger i månaden. På **bio** har de varit i snitt 3-4 gånger, 44 % (39 elever), och på **teater** 1-2 gånger är det 54 % (48 elever) som varit det senaste året. Det var skillnad mellan niondeklassarna i staden och på landsbygden, gällande både biovanor och

teatervanor mellan stads- och landsbygdsungdomarna. När det gäller biovanor var snittvärdet ganska lika, 40 % respektive 48 %, medan stadsungdomarna gick till 44 % (17 elever) oftare än 3-4 ggr/månad medan bara 10 % (5 elever) av landsbygdsungdomarna gick oftare än 3-4 ggr/månad. Det är 31 % av niondeklassarna (27 elever) som har varit på **konstutställning** 1-2 gånger det senaste året, medan hela 58 % (51 elever) som inte alls varit på någon konstutställning. Här var förhållandet mellan stad och landsbygd likartat. På **biblioteket** har knappt hälften, 49 % (43 elever), av niondeklassarna varit minst varje månad. I Lund var det 40 % (15 elever) och i Simrishamn 56 % (28 elever). Över hälften (52 %) av pojkarna (21 pojkar) spelar **dataspel** varje dag till skillnad från flickorna, där endast 4 % (2 flickor) spelat varje dag det senaste året. I Lund hade 39 % (15 elever) av eleverna spelat dataspel varje dag det senaste året, medan 16 % (8 elever) hade gjort detsamma. Däremot hade 21 % av flickorna (10 flickor) spelat dataspel varje vecka, 6 % (1 flicka) i Lund och 28 % (9 flickor) i Simrishamn. **Internet** använde över hälften av samtliga elever, 56 % (49 elever), varje dag det senaste året, 66 % (25 elever) i Lund och 48 % (24 elever) i Simrishamn.

Kommentar

Vi kan se att eleverna i undersökningen till största del använt de flesta av de medier vi angivit här flitigt under det senaste året. De genusskillnader vi fann hos niondeklassarna beträffande medievanor var främst inom dataspelandet. Det var en stor skillnad mellan pojkar och flickor här till skillnad mot användandet av Internet, där omfattningen av användandet var ganska jämt mellan pojkar och flickor. Den största skillnaden mellan niondeklassarna i staden och på landsbygden var att man på landet tittar på TV tillsammans med sina föräldrar, i synnerhet flickorna, men också att man i staden går oftare på bio och teater än på landsbygden, medan man på landsbygden lyssnar mer på radio och tittar mer på TV och går oftare på biblioteket.

5.2. Internet

Fråga 29: *Har ni Internet hemma?*

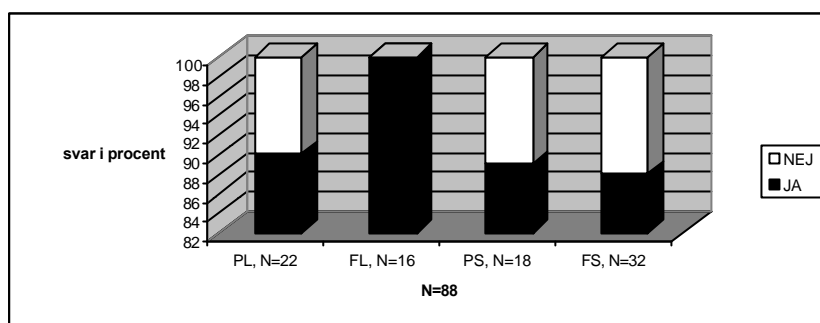

Diagram 2: Internet hemma

Redovisning

Vi ser att i gruppen flickor i Lund har samtliga Internet hemma, medan pojkar i Lund till 90 % har dator hemma. Både pojkar, 89 % (16 pojkar), och flickor, 88 % (28 flickor) i Simrishamn har strax under 90 % dator hemma.

Kommentar

Det finns alltså en liten skillnad mellan stad och landsbygd totalt sett, och den största skillnaden är mellan flickor i Lund, 100 % (16 flickor), och flickor i Simrishamn, 88 % (28 flickor), en skillnad på 12 %. Det finns även en skillnad mellan niondeklassarna totalt sett, mellan stad och landsbygd, som är 7 %. Detta är inga stora skillnader och det är anmärkningsvärt att Internetutbredning är så stor. Det är en utveckling som gått väldigt snabbt, med tanke på hur pass nytt detta medium ändå är.

Fråga 31: *På vilket sätt använder du Internet?*

(Fleralternativsfråga)

	P/L (N=22)	F/L (N=16)	P/S (N=18)	F/S (N=32)	(Svar i procent)
Chattar	77	62	39	50	
Surfar	64	62	67	44	
Söker information	64	68	83	56	
Mejlar	54	68	56	72	
Laddar ner filmer/ Spel/musikfilmer	86	50	83	44	N=88 Antal svar= 270

Tabell 2: Niondeklassarnas Internetanvändning

Redovisning

Pojkar laddar ner film/spel/musik i högre omfattning än flickor. Pojkar i Simrishamn söker mest information och mejlar en del, medan pojkar i Lund mest laddar ner film/spel/musikfiler samtidigt som de även chattar mycket, vilket inte pojkarna i Simrishamn gör i samma omfattning. Flickor mejlar mest i Simrishamn medan flickor i Lund mest både mejlar och söker information. Pojkar totalt laddar ner mest medan flickor mejlar mest. Avslutningsvis jämförde vi pojkar och flickor i Lund, vilka i huvudsak mest chattar och laddar ner, 71 % (27 elever) för båda dessa kategorier och frekvenser medan pojkar och flickor i Simrishamn mest söker information och mejlar, 66 % (33 elever).

Kommentar

I staden chattar niondeklassarna mest, medan niondeklassarna på landsbygden i huvudsak söker information och mejlar. De som söker mest information är landsbygdspojken. Laddar ner filmer/spel/musikfiler gör man i samma omfattning såväl i staden som på landet, allra mest pojkarna. Flickorna mejlar mest, både i staden och på landet.

5.2.1.1. Sammanfattning av niondeklassarnas Internetanvändning

Man använder Internet i mycket hög omfattning, minst 90 % av eleverna i alla kategorier har dator och Internet hemma. Det finns en liten skillnad mellan stad och landsbygd här, och en något större skillnad mellan flickorna i staden och på landsbygden. Framför datorn chattar man och laddar ner filer från Internet mest, men man söker i hög grad också information på Internet och mejlar. Bibliotekets Internet används också i stor utsträckning trots att man har Internet hemma. Kanske är det av praktiska och sociala skäl? Fenomenet Internetcaféer berörde vi inte i denna undersökning, men detta hade också varit intressant att studera. Ingen av eleverna tog heller upp det i sina svar.

5.3. Identitet

Fråga 11: *Tror du att TV kan påverka din syn på dig själv?*

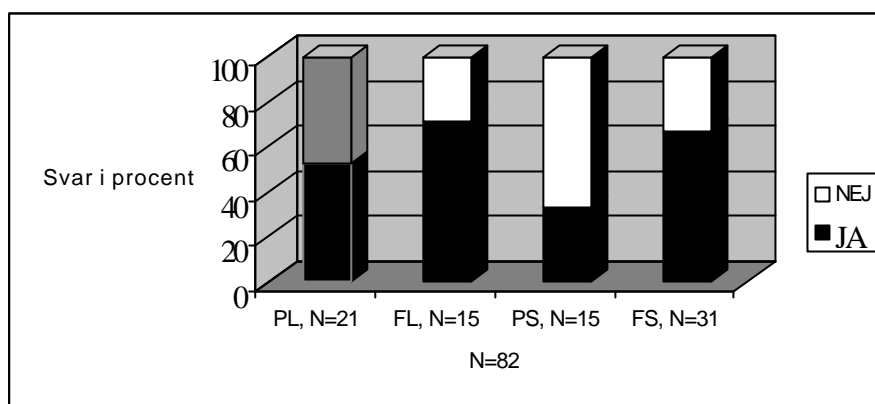

Diagram 3: TVs påverkan av den egna självbilden

Redovisning

Både flickor i Lund, 67 % (10 flickor) och flickor i Simrishamn, 71 % (22 flickor), tror att deras syn på sig själva påverkas av TV, medan både pojkar och flickor i Simrishamn, 65 % (30 elever), till större del tror att TV påverkar dem, även om de inte alltid vet på vilket sätt. Av Flickor/Totalt (32 flickor) är 70 % övertygade om detta medan enbart 42 % (15 pojkar) av Pojkar/Totalt anser detta. Däremot anser 67 % (14 pojkar) av pojkarna på landsbygden att de inte påverkas av TV.

Kommentar

Majoriteten av niondeklassarna tror att TV påverkar deras syn på sig själva, även om de inte alltid vet hur, undantaget pojkarna i Simrishamn. Har flickorna totalt en större medvetenhet än pojkarna på landsbygden i denna fråga?

Vi bad dem också motivera sitt svar enligt följande:

I såfall, hur tror du det påverkar dig?

Om inte, varför inte?

Så här motiverar sig några av de niondeklassare som svarat **Ja** på frågan:

Pojkar/Lund:

- Sättet man agerar på i olika situationer, - Man får veta mera om olika saker, - Förhoppningsvis positivt, - Därför att många på TV ser perfekta ut etc., - man får sämre självförtroende helt enkelt.

Flickor/Lund:

- Man blir mer kroppsfixerad, - Hur man ska se ut, - Tänka på ett annat sätt,
- Medieshow – ser snyggt ut – köper det, - Man kan få inflytande, - Ingen aning, än, - Utseende,
- t. ex.,- TV öppnar ögonen på hur världen kan se ut.

Pojkar/ Simrishamn:

- Man vet hur man kan behandla vissa situationer och man får humör därifrån, - Jag tittar ej på såpor o dyl., - Jag ser på TV vad gör det?, - Den blir antagligen sämre, - Jag är inte speciellt lättpåverkad, - Ibland negativt, om jag tror på allt som sägs i TV, - Jag formar min syn på mig själv genom intressen, - Jag bryr mig inte, - Hur jag ser ut.

Flickor/ Simrishamn:

- Man påverkas av TV, - Blir starkare, självständigare m.m, - Jag blir mer kaxig , - Speciellt utseendemässigt, att många har fina kroppar osv, - Genom klädstilar, osv, - Den (TV'n) kan få mig att tro att saker är sanna, fast de inte är det,- T.ex. politiska åsikter, man vet det kanske inte själv, - Man vill köpa mera kläder, bli rik, - Man blir mer kritisk till sitt utseende, - Man lär sig nya saker, - Jo, ja tror man får vissa uppfattningar i TV som hör in på en själv, - Man vill vara precis så känslig, snäll och osjälvvisk som karaktärerna på TV, - Man vill se ut som de snygga stjärnorna på TV, - Man blir lite mer missnöjd med sitt utseende, - Både bra och dåligt,- Ja, men tror att det kan påverka på både bra och dåligt sätt, - Alltså man vill se ut som de och då måste man träna och få en fin kropp på samma gång får man kondis och blir inte överviktig - Om man ser på MTV och musikvideo, så tror jag att det påverkar sin syn på sig själv.

De som fyllt i alternativ **Nej**, och inte tror att TV påverkar deras syn på sig själv motiverar enligt följande:

Pojkar/ Lund:

- Jag påverkas inte av TV:n., - Sunt förnuft, - Därför, - Varför skulle det?, - Jag tar inte in någonting, bara kollar, - Vet inte, - För jag ser inte på TV på ett sånt allvarligt sätt, - För jag har makt.

Flickor/Lund:

- Därför. - Vet inte riktigt men tror inte att TV påverkar min egen syn på mig själv, i såfall kanske den påverkar mig på något sätt men inte min syn på mig själv.

Pojkar/Simrishamn:

- Vet inte.

Flickor/ Simrishamn:

- Jag är som jag är, det kan jag bestämma, - Varför skulle det, jag är jag, - Jag vet inte,
- Tittar inte så mycket på TV, ju, - Jag är jag.

Kommentar

Pojkarna i Simrishamn upplever sig mindre påverkbara av media, är det så? Eller är det ett försök att ge ett sken av kontroll av läget som är viktig för mansrollen? Är det en fråga om

mognad? Ser och accepterar flickorna att de blir påverkade, är det ett tecken på mognad eller har de en annan "världsbild" i egenskap av att vara flicka?

Bland de positiva svaren tror man att det påverkar *sättet att agera på att man får veta mer, lär sig nya saker, positivt, bra, att det ger ökad medvetenhet, att man blir starkare, självständigare*, att det fungerar som förebild *man vill vara precis så känslig, snäll och osjälvisk som karaktärerna påTV* eller att det påverkar en till ansträngning *Alltså man vill se ut som de och då måste man träna och få en fin kropp på samma gång får man kondis och blir inte överviktig*, samtidigt som niondeklassarna kanske får en snedvriden kroppsuppfattning, att det finns en "idealkropp", så sporrar det samtidigt till en mer hälsosam livsstil, så länge det inte går till överdrift. Här är ju föräldrar och andra vuxna väldigt viktiga som vägledare och "filter", för att hjälpa den unge till en realistisk avvägning mellan ideal och verklighet.

De elever som svarat att TV förmodligen påverkar dem negativt svarar bland annat att det just kan bidra till exempel att man blir *kroppsfixerad, ger sämre självförtroende*, påverkar *hur man ska se ut* och skapa ett missnöje med det egna utseendet, men också att TV kan ge en falsk bild av verkligheten. Många har också svarat både på den här frågan och på fråga 14 och 15, att de anser att TV kan påverka konsumtionsvanor; *Modeshow - ser snyggt ut - köper det*. Bland de elever som förhåller sig mer neutrala till TV fick vi kommentarer som att TV kan påverka ens *personlighet* och *hur man agerar, humör* och *kan påverka politiska åsikter*. Några ansåg dock att TV kan påverka på både ett positivt och negativt sätt och kan vara *både bra och dåligt*.

Det är också viktigt att komma ihåg att tonåringar i den här åldern, 15 år, är väldigt fixerade vid det egna utseendet, rent utvecklingspsykologiskt, kanske förstärks detta av mediernas framställning av "vackra människor", programledare och hallåor som helst också ska se bra ut.

5.3.1. Reklam och självbild

Fråga 14: ***Tittar du påreklamen påTV?***

Här svarade 17 % (15 elever) av niondeklassarna att de tittar på reklamen på TV, medan 15 % (13 elever) svarade att de inte gör det och 68 % (60 elever) svarade att de tittar ibland.

Fråga 15: *Vad tycker du om reklamen på TV?*

Den största delen av eleverna, 64 % (56 elever), tycker att reklamen på TV är *onödig*. Totalt sett tyckte 6 % (5 elever) att reklamen är rolig, 3 % (3 elever) tyckte att den är informativ, 1 % (1 elev) att den är *bra*, 9 % (8 elever) att reklam är *dumt* och 10 % (9 elever) *vet inte*.

Kommentar

Det kan vara svårt att påvisa att reklamen påverkar niondeklassarna. Kunde man ställt andra frågor för att få fram tydligare svar? Inom medieforskning hävdas att ungdomar påverkas av reklam, speciellt ifråga om utseende, av godisreklam, och så vidare. (Wall och Stigbrand, 1985, s.122 f.) Från föregående fråga fick vi också svar om hur niondeklassarna anser att TV påverkar deras syn på sig själva, sin kroppsuppfattning och om kropps- och utseendeideal. En elev beskrev också hur dessa ideal kan sporra till egna ansträngningar, till exempel att träna mer, det anses vara på både gott och ont att utseende fokuseras i TV. Man vet att ungdomars konsumtionsvanor påverkas av reklam och de är också en stor och viktig målgrupp inom dagens reklamvärld, men hur ungdomars självbild påverkas är inte lika utforskat, även om man här drar kopplingar mellan fenomen som anorexia och reklamens framställning av så kallade "kvinnoidealbilder".

5.4. Genrer

Fråga 7: *Vilken typ av program tittar du helst på?* (Fleralternativsfråga)

	<u>PL(N=22)</u>	<u>FL(N=16)</u>	<u>PS(N=18)</u>	<u>FS(N=32)</u>	
Nyheter	27	31	22	19	(Svar i procent)
Dokumentär	41	62	39	44	
Tecknat	18	25	44	16	
Långfilmer	68	88	89	72	
TV-serier	77	81	56	69	
Ungd.progr.	18	44	11	56	
Underhålln.	41	56	72	38	
Såpor	9	31	22	56	N=88
Annat	23	-	22	16	Antal svar=329

Tabell 3: TV-program niondeklassarna helst tittar på.

Redovisning

Exempel på olika TV-program inom de olika genrererna man tittar på:

Dokumentär: Teknikprogram, *Vetenskapens värld* och naturprogram är exempel på dokumentärprogram man gärna tittar på. Flickor /Lund tittar helst på dokumentär, hela 62 % (10 flickor).

Tecknat: *The Simpsons*, *South Park* och *Beavis & Butthead* (11 pojkar och 3 flickor tittar helst på *Simpsons*). Pojkar/Simrishamn tittar mest på tecknat, 44 % (8 pojkar).

TV-serier: *High Chaparall*, *CSI*, *24*, *Deckarserier*, *Alias*, *Sex and the City*, *Vänner*, *Våra värsta år*, *Boston Public*, *Ally McBeal*, m.fl. Det som skiljer TV-serierna från såporna är kanske att de är något mer "seriösa" med en handling och historia genom alla kapitlen. TV-serier är populära hos många niondeklassare, minst tittar pojkar i Simrishamn på dessa.

Såpor: Var från början TV-serier med enbart ett underhållande värde som just serien *Soap*, *Lödder* på svenska, varifrån man myntat uttrycket såpa, där de deltagande är det enda beständiga, det är karaktärerna snarare än handlingen som är "poängen", dock har varje avsnitt något tema som handlingen kretsar kring, till exempel olika sociala umgängesteman som hur man hanterat allt från svärmödrar, expojkvänner till alkoholism, på ett lättisamt sätt. Det kan ibland vara svårt att dra en gräns mellan vad som är serie och såpa. Dessutom har nu de s.k. *dokusåpor* tagit över genren alltmer, i Sverige går just nu t.ex. *Farmen*, *The Bachelor*, *Fame Factory*, *Temptation Island*, *Big Brother* och *Robinson* i olika omgångar, vilka är de alternativ eleverna uppgett som favoritprogram.

Flickor i Simrishamn, 56 % (18 flickor) tittar helst på såpor. Av flickor i Lund ligger siffran på 31 % (5 flickor) som helst tittar på såpor. Pojkarna tittar inte så mycket på såpor

Andra TV-program eleverna tagit upp som favoritprogram vid svarsalternativet *Annat* är t.ex.: *Sporten*, musikprogram, frågesport som *Time Out*, motorsportsprogram, *Antikrundan* och komedier som *Jackass*.

Kommentar

Populärast av TV-programmen hos niondeklassarna var långfilmer, utom hos pojkarna i Lund, som föredrar TV-serier. Någon större skillnad mellan niondeklassarna i staden och landsbygden fann vi inte gällande favoritprogram. Såpor var det inte så populärt som vi faktiskt hade trott.

Fråga 20: *Vilken sort film tittar du helst på?*

(Fleralternativsfråga)

	<u>P/L(N=22)</u>	<u>F/L(N=16)</u>	<u>P/S(N=18)</u>	<u>F/S(N=32)</u>	(Svar i procent)
Skräckfilm/ rysare	32	62	61	66	
Drama	14	75	6	53	
Action	82	25	94	31	
Romantiska filmer	-	44	6	72	
Komedier	73	69	83	94	N=88
Annat	32	19	17	16	Antal svar=252

Tabell 4: Niondeklassarnas favoritgenrer i val av film

Redovisning

Av pojkar totalt sett är det 88 % (35 pojkar) som tittar helst på action, av flickorna tittar 29 % (14 flickor) på action. Av flickor totalt sett är det 85 % (41 flickor) som helst tittar på komedier. Komedier var det som var populärast bland samtliga elever, hela 82 % (72 elever) tittar helst på det. Skräckfilm och action ligger på andra plats bland samtliga niondeklassare, med 56 % (49 elever) vardera. Skräckfilm var dessutom mer populärt bland flickorna totalt sett, hela 65 % (31 flickor). Skräckfilm var också mer populärt på landsbygden, 64 % (32 elever) än i staden, 45 % (17 elever). Det är bara flickor och en pojke som helst tittar på romantiska filmer. Det är fler flickor på landet, 72 % (23 flickor), än flickor i staden, 44 % (7 flickor), som helst tittar på romantiska filmer.

Kommentar

Helst tittar niondeklassarna sammanräknat på komedier, på andra plats finns skräckfilm bland flickorna och action bland pojkarna.

5.4.1. Förebilder

Fråga 21: *Har du någon favoritskådespelare?*

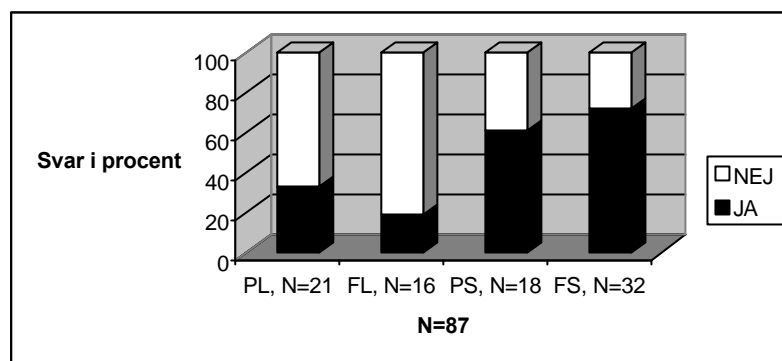

Diagram 4: Niondeklassares favoritskådespelare

Redovisning

Här ser vi en stor skillnad mellan flickorna i Lund och Simrishamn, en skillnad som är större än mellan stad och landsbygd, 53 procent skillnad, än mellan pojkar och flickor, 8 %. Det är till och med så att flickor i Lund i mindre omfattning än pojkar i Lund har någon favoritskådespelare, 19 % (3 flickor) respektive 33 % (7 pojkar). Detta står i kontrast till Simrishamn där både majoriteten av både pojkar och flickor har en favoritskådespelare och flickorna i en högre omfattning, hela 72 % (23 flickor).

Kommentar

Frågor vi ställer oss utifrån våra resultat är följande. Är man mer traditionell på landet? Är de unga i staden mer trendkänsliga och snabbare på att uppfånga "tidens tecken", till exempel den ökande individualismen, där man är sig själv nog? Är folk på landsbygden av tradition mer kollektivt inriktade, som av en nödvändighet i närheten till naturen?

Vi hade till den här frågan också följdfrågor, där vi bad niondeklassarna motivera sig:

Vad heter han/hon?

Vad gillar du hos honom/henne?

Redovisning och kommentar

Även i svaren på dessa följdfrågor ser vi att det förekommer könsskillnader, pojkarna väljer ofta "actionhjältar" medan flickorna gillar både komiker, drama och karaktärskådespelare. På landet förekommer dock fler kvinnliga favoritskådespelare än i staden. De mer framträdande svaren bland pojkar är skådespelare som ofta spelar i roller som actionhjältar, till exempel

Arnold Schwartzegger, Mikael Persbrandt, Pierce Brosnan; Jean van Damme, Jet Li, Bruce Lee, och Jackie Chan eller Nicolas Cage, och mer sällan så kallade karaktärsskådespelare som till exempel Tom Hanks eller Johnny Depp, vilket mest flickor uppgett som favoriter. En hel del komiker nämns, i huvudsak manliga som till exempel Jim Carrey: - *Han är rolig.* (PL). Kvinnliga favoritskådespelare nämns bara av en (!) pojke, som uppgett Jamie Lee Curtis som favoritskådespelerska (hon spelar bland annat i flera filmer som *Halloween*-filmerna och andra skräckfilmer, men hon är också känd som komedienne.), ”- Bra skådespelerska speciellt skräck.”(PL). Är det så att pojkarna enbart ser de kvinnliga skådespelarna som objekt? Eller tittar pojkarna bara på filmer där kvinnor framställs som könsobjekt? Är populärfilmen så stereotyp? Bland flickorna hittar vi hos flickor i Simrishamn en del kvinnliga skådespelare nämnda, som till exempel Julia Roberts, Liv Taylor och Jessica Alba, men även här är de flesta favoritskådespelare män, och i huvudsak uppges de vara snygga och duktiga eller roliga (till exempel Johnny Depp, Brad Pitt, Mikael Persbrandt, Orlando Bloom). Är det också så att även flickor ser de manliga skådespelarna som objekt, även om man här anger inre kvalitéer också (till exempel har en flicka i Simrishamn kommenterat: -*Snygg och duktig* om Orlando Bloom), - *Han e bra*, FS, om Eliah Wood, - *spelar bra* (FS om ./../ Tom Hanks, Orlando Bloom, Richard Gere och Hugh Grant). Är det så att pojkarna ser de manliga hjältarna som förebilder och även flickor i viss mån de kvinnliga skådespelarna? Några flickor kommenterar sin favoritskådespelerska Julia Roberts så här: - *Hennes sätt att vara mot sina personer i sin omgivning* (FS), - *Spelar bra, är med i bra filmer* (FS) Av flickorna i Lund var det ingen som uppgett någon kvinnlig skådespelare bland sina favoriter. Är de kvinnliga skådespelarna inga förebilder för flickor i Lund? Eller föredrar de manliga skådespelarna ”som objekt” de också, eller hittar de helt enkelt inga kvinnliga förebilder? Anser flickorna i Lund att de kvinnliga skådespelarna inte är något att se upp till?

Fråga 27: *Vad heter din favoritbok/ favoritförfattare?*

Redovisning och kommentar

Syftet med denna fråga var att få en inblick i vad eleverna läser och exempel på olika favoritförfattare. Det är inte av något större vetenskaplig värde utan mer som en inblick i vad unga idag tycker om och finner intressant, eftersom de lägger energi på att läsa. Man har inom medie- och litteraturforskning intresserat sig för ungas läsvanor och har undersökt pojkar och flickors läsvanor. (Mediebarometer 2001, 2002; Nasr, 2001) Vi har inte utrymme för att analysera detta, men det kan vara en barometer för vad unga idag identifierar sig med. Vi

hittar bland svaren en väldig bredd och mognadsnivå. I denna ålder kan man ibland ha ett behov av att besöka barndoms- och sagolandet igen, när man står inför vuxenvärldens tröskel, tecken på detta hittar vi i titlar som *Bert*, *Laura*-serien, *Trollkarlen från ö-världen*, Jules Verne och *Harry Potter*-böckerna. Niondeklassarna läser mycket ungdomsböcker som till exempel *En ö i havet*, *Systrar i Jeans*, *I morgon när kriget kom*-böckerna, *Eldens hemlighet* (Henning Mankell), Max Lundgren med flera. Några elever läser också vanlig skönlitteratur av Wilhelm Moberg, Selma Lagerlöf, Douglas Adams (*Liftarens guide till galaxen*), Jan Guillou (*Ondskan*) och *Pojken som kallades det*, fantasy (*Sagan om ringen*-triologin) och deckare (Stephen King, Liza Marklund). Vi såg när vi sammanställde svaren att vi på fråga 27: *Vad heter din favoritbok/favoritförfattare?* också borde ha frågat *Vad är det du gillar bäst med honom/henne/boken?*, som vi gjorde i fråga 21, när det gällde favoritskådespelare, så hade vi kanske kunnat få en större inblick i vad de får ut av litteraturen.

Fråga 25: *Vad lånar du på biblioteket?*

Redovisning

Det som mest lånas av niondeklassarna är faktaböcker, 41 % (36 elever), och skönlitteratur, 45 % (39 elever). Flickor på landet lånar mest skönlitteratur, 66 % (7 flickor), medan pojkar på landet lånar minst, 28 % (6 pojkar). I staden lånar flickorna lika mycket skönlitteratur som faktaböcker, 44 % (7 flickor), medan pojkarna i staden, 28 % (6 pojkar), lånar lika lite skönlitteratur som pojkarna på landet, 28 % (5 pojkar). Däremot lånar pojkar i Lund, 38 % (8 pojkar), faktaböcker medan pojkar i Simrishamn endast lånar 28 % (5 pojkar) faktaböcker. Serier, film och CD-skivor lånar både pojkar och flickor ungefär lika litet, pojkarna sammanlagt lånar 18 % (7 pojkar) och flickorna sammanlagt 14 % (7 flickor). De flickor som lånade serier och CD-skivor var flickorna på landet.

Kommentar

Niondeklassarna lånar mest faktaböcker och skönlitteratur. Faktaböcker behövs säkert till stor del i skolarbetet, och lånas av både pojkar och flickor i ganska stor omfattning totalt. Däremot är det mest flickor som lånar mest skönlitteratur, och de som lånar mest är flickorna på landet. Det anses vara en typisk genuskillnad att flickor läser mycket mer än pojkar och kvinnor läser mycket mer skönlitteratur än män. (Mediebarometer 2001, 2002, s.95) Däremot ska både pojkar och män vara betydligt mer intresserade av såväl faktaböcker som serier. Det anses kanske mera manligt att studera tekniska och andra fakta än att läsa om människoöden och liknande?

Fråga 33: *Har du något favoritdataspel?*

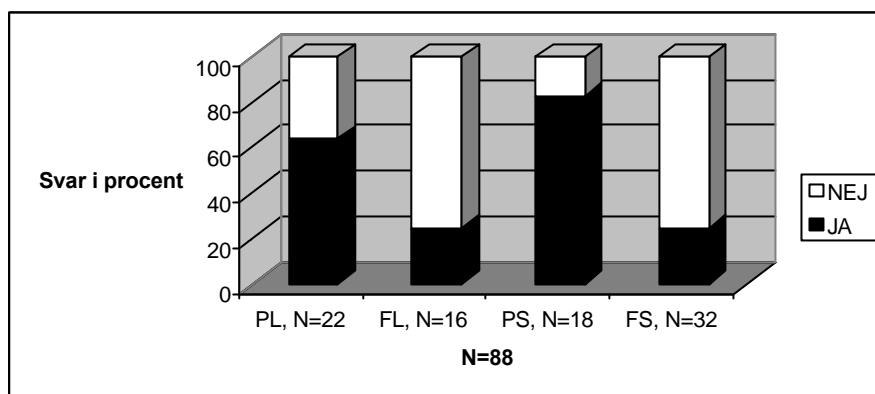

Diagram 5: Förekomst av favoritdataspel

Redovisning

Vi fann här ingen större skillnad mellan stad och landsbygd totalt sett, utan den markanta skillnaden är mellan pojkar och flickor, något som inte minst dataspelstillverkarna är väl medvetna om. 75 % av samtliga flickor har inget favoritdataspel. Av pojkarna har totalt 72 % något favoritdataspel.

Kommentar

Det är mest krigs-, strids- och strategispel som förekommer på marknaden, avseende dataspel, även om dataspelstillverkare nu försöker ”mjuka upp” utbudet med nya spel, speciellt för flickor, som till exempel *The Sims* och andra dataspel.

Fråga 34: *Vad heter det?*

I såfall; vad är det du gillar bäst med det?

Redovisning

På den här frågan har vi valt att gruppera och kommentera svaren efter olika sorters spel, och ge några exempel på spel inom de olika genrerna samt återge elevernas kommentarer till favoritspelen:

Warcraft II och III är krigsspel i form av rollspel, där man ska bygga borgar och slåss. Så här kommenterar de unga det: ”- Krig!” (PL), ”- Roligt, det finns massor av möjligheter.” (PL), ”- Roligt som f-n, många av mina polare lilar det.” (PL), ”- Strategisk perfekt uppbyggt, allt är jämt så det är talangen som avgör.” (PL)

Counterstrike är ett online-spel och spelas på Internet, individuellt eller i "klaner". Själva spelet går ut på att åka runt i öknar och liknande och skjuta på människor, då i andra gäng. Så här kommenterar de elever som helst spelar det: "- Att döda små svensnar." (PL), "- Grym grafik." (PL), "- Det är ett lagspel där det behövs taktik och reflexer."(PL), "- Skön känsla." (PL), "Roligt att spela med kompisar." (PL), "- Spännande" (FL), "- Det är kul och mycket fart." (PS), "- Det är fart i det." (PS), "- Onelinegambling/ lagspel." (PS), "- Det är roligt, träffar folk från hela världen på Tibia. Har fått många vänner på det." (PS som spelar *Tibia* och *Counterstrike* Online)

Det är inte så många flickor som uppgett att de spelar dataspel, men vi tar upp några av de spel de angett:

The Sims som är ett strategispel där man skapar personer och familjer, och sedan utifrån en given mängd pengar bygger upp hus och städer. De olika personerna har olika karaktärer och "lever" sedan "sina egna liv". Eleverna kommenterar *The Sims* så här: "- Att man kan använda fantasin." (FS), "- Att man kan skapa en person och bestämma över honom." (PS), "- Att bygga husen och inreda det." (FS), "- Det är som ett annat liv." (FL), "- Det är verkligt." (FL) Fantasyspel i form av äventyrs- och strategispel är en annan populär genre, som vänder sig både till pojkar och flickor. Ett sådant spel är *Final Fantasy*, där tre tjejer får olika uppdrag som ska lösas, där slutet påverkas av deras olika beslut, Det handlar om problemlösning och har många olika möjligheter. En flicka i Lund kommenterar vad hon tycker om med detta spel: "- Historien bakom det." Andra liknande spel är *The Legend of Zelda*, som en flicka i Simrishamn beskriver så här: "- Skön story, snygg grafik, bra spel helt enkelt.". Ett annat fantasyspel kommenteras av en pojke i Simrishamn: "- Det är ett taktikspel som kräver intelligens och skicklighet och är underhållande."

Andra taktikspel är till exempel olika sportspel som *CM Manager*, där man i egenskap av fotbollstränare ska bygga upp sitt lag, och spel som *Fifa 2003-2004* och *NHL 2004*, är populära bland pojkarna.

Det nämns även exempel på enklare, mer "traditionella tävlingsspel", som de tidigaste dataspelen som kom ut på marknaden, som till exempel *Pac Man*, där man som olika figurer springer runt en bana och ska undvika att bli "uppäten" eller något liknande. Spel som nämns här är till exempel *Donky Kong* "- Det är kul" (FS) och *Puppy* på Fun Planet (På Internet)"- Komiskt roligt" (FS) eller *Frog Xing* "det är kul och ganska svårt." (FS)

Kommentar

Det verkar som dataspelen främst tillhör pojkarnas sfär. De spelar mycket och gärna, både online och offline och de spel som oftast uppges som favoritspel är krigs-, strids- och strategispel. Det ter sig som att behovet av förströelse, spänning och utmaning är stort, även hos den mindre delen av flickor som också uppgett dessa spel som favoritspel. Kanske det ändå håller på att ske en gränsöverskridning och att även flickor ger sig in i dessa manliga domäner. Flickorna som gillar strids- och strategispelen uppger även de liknande svar som pojkarna, det är spännande och roligt. Andra spel, mer ”anpassade” för flickor förekommer också bland svaren, men inte i samma utsträckning, även om utvecklingen inom dataspelsbranschen försöker sträva mot en marknad för flickor också. Det skulle behöva ske en uppvägning mot de alltför våldsamma dataspelen, och detta kan kanske ske med hjälp av fler ”trevliga” och oblodiga alternativ inom spelmarknaden.

Det var ett stort bortfall på den här frågan, 26 % (23 elever), och det var främst flickor som inte besvarat den här frågan. Den här frågan är också en följdfråga till fråga 33: *Har du något favoritdataspel?* där 75 % av samtliga flickor svarade nej. Vi antar därför att det höga bortfallet beror på flickornas bristande intresse för dataspelen.

5.5. Musikkultur och subkulturer

Fråga 35: *Vilken slags musik lyssnar du på?*
(Fleralternativsfråga)

	P/L(N=22)	F/L(N=16)	P/S(N=18)	F/S(N=32)	(Svar i procent)
Pop/ rock	14	12	39	50	
R&B/Soul	9	25	-	19	
Hiphop/rap	36	19	22	34	
Hårdrock/metal	27	6	17	6	
Punk	4	-	11	6	
Reagge	23	19	-	-	
Techno/trance	18	-	28	34	
Klassiskt	4	-	6	-	
Dansband	-	-	6	6	N=88
Jazz	4	-	-	-	
Blandat	23	56	39	31	Antal svar=148

Tabell 5: Niondeklassarnas favoritmusik

Redovisning

Pojkar i Lund lyssnar mest på hiphop/rap och hårdrock/metal, flickor i Lund lyssnar mest på pop/rock och blandat. I Simrishamn lyssnar pojkarna mest på pop/rock och blandat medan

flickorna lyssnar mest på pop/rock. Pojkar totalt lyssnar mest hiphop/blandat medan flickor totalt lyssnar mest på blandat. Det som samtliga niondeklassare lyssnar mest på är blandat.

Kommentar

Vi ser att i staden lyssnar man mest blandat och på landet mest på pop/rock. Reggae och jazz lyssnar bara niondeklassarna i Lund på, kanske är detta en trend som nyss (åter)kommit. Dansband lyssnar niondeklassarna på enbart på landsbygden, det kanske ses som en mer ”typiskt” landsbygdskultur.

Fråga 37: *Finns det några av följande grupper du tycker att du passar in i?*

	<u>P/L(N=19)</u>	<u>F/L(N=11)</u>	<u>P/S(N=16)</u>	<u>F/S(N=26)</u>	(Svar i procent)
Hiphopare	32	-	6	4	
Skatäre	-	-	25	4	
Punkare	5	9	-	-	
Rockare	21	9	-	4	
Annat	42	82	69	88	N=72

Tabell 6: Niondeklassares subkulturgruppstillhörighet

Redovisning

Vi kan i resultatet se en större frekvens bland pojkar sammanlagt (35 pojkar) som klassificerat sig enligt subkulturgrupperna hiphopare, 15 % (7 pojkar), skatäre, 11 % (4 pojkar) respektive rockare, 11 % (4 pojkar), än flickor sammanlagt (37 flickor) som klassificerat sig som hiphopare, 8 % (1 flicka), punkare, 2 % (1 flicka) och rockare, 2 % (2 flickor).

Vi hade också en följdfråga: *Beskriv gärna hur*

Redovisning

Exempel på hur dessa niondeklassare har motiverat sitt svar:

- *Vet inte, gillar väl den stilen* (Rockare, PL), - *Klär mig i hårdrockskläder, lyssnar på musiken, går på konserter m.m.* (Hårdrockare, PL), - *Orkar inte beskriva hur* (Hiphopare, PL), - *Din mamma* (Rockare, PL), - *Jag är ingen som har kläder, men lyssnar på musiken* (Hiphopare, PL), - *?* (Punkare, - *Hiphopare brukar ha kärlek till dataspel* (hiphopare, PS), - *Jag skatar, vet inte* (skatäre, PS), - *Det är det jag gillar mest, liksom* (Rockare, FS)

Kommentar

Är det för att pojkar är mer grupporienterade, ”av natur”, som de i högre utsträckning klassificerat sig i någon grupp än flickorna?

Exempel på svar där eleverna beskriver övriga subkulturer eller grupper som angivits under svarsalternativet *Annat*:

Redovisning

- *Skön stil* (PL), - *Halvhårddrockare* (PL), - *Mig själv* (PL), - *Serietecknare* (PL), - *Är mig själv* (FL), - *Tycker inte om att placeras i fack* (FL), - *Är inte extrem å något håll* (FL), - *Blandat* (FL), - *Raggare* (PS), - *Vardagsstil* (PS), - *Sportfåne* (PS), - *Datanörd* (PS), - *Lider ej av grupstryck* (PS), - *Gamer, spela Online* (PS), - *Mode* (PS), - *50/60-tal* (PS), - *Nintendo-nörd* (FS), - *Normal* (FS), - *Svartrockare* (FS), - *Ingen aning* (FS), - *Idrottare* (FS), - *Har egen stil* (FS) - *Gör vad jag tycker om* (Mig själv, PL), - *Egen stil* (Mig själv, PL), - *Är bara mig själv, okey klädstilen är dagens mode* (Mig själv, FL).

Kommentar

Så med andra ord är det mycket varierat och en del av eleverna framhåller sin individualitet: ”tycker inte om att placeras i fack” eller ”har egen stil”. De som svarat *Annat* är högt frekventerade – man betonar här sin individualitet som något eftersträvansvärt. Vi undrar om detta inte kan ses som tecken på tidens rådande ideal, där man idag mer framhäver det individuella framför det kollektiva, något som ungdomar säkert uppfattar från media och från samhället i stort.

Redovisning

De ungdomar som klassificerat sig till annan någon subgrupp, under intervallet *Annat*, motiverade vad det var som gjorde att de tyckte de passade in här, fick vi följande exempel:

- *Jag är konstnärlig av mig* (Serietecknare, PL), - *Gillar status* (Halvsnobb, FL), - *Jag lyssnar på synth och umgås med folk som lyssnar på synth* (Synthare, FS), - *Alltså jag är inte med modet och så jag står för vad jag tycker* (Gammeldagstypen, FS), - *Jag lyssnar mest på sån musik* (Svartrockare, FS), - *Spelar TV-spel, ser på Anime, klär mig efter egen smak* (Nintendonörd, FS), - *Jag utmärker mig inte på något speciellt sätt* (Vanlig typ, FS), - *Bekväma, ofta slitstarka kläder* (Vardagsstil, PS), - *Spelar online varje dag till kl. 10* (Gamer, PS), - *Sitter vid datorn 3-4 timmar per dag* (datanörd, PS), - *Gillar brylcreme, myggjagare, skinnjacka, m.m.* (PS)

Kommentar

Av de elever som svarat på frågan var det mest pojkar som inordnat sig i grupper, stadspojkarna i högre utsträckning än landsbygdspojkarna. Intressant var också att bland de

som svarat *Annat*, fanns en hög frekvens av andra grupper som idrottare, datanörd, raggare med mera.

Vi tittade lite på fördelningen mellan grupptillhörighet respektive de som angett mer individualistiska alternativ som ”mig själv” eller ”lider ej av grupptryck”.

	<u>PL(N=8)</u>	<u>FL(N=9)</u>	<u>PS(N=11)</u>	<u>FS(N=23)</u>	(Fördelat i procent)
Annan grupp	75	66	82	39	
Mig själv	25	33	18	61	N=51

Tabell 7: Val under *Annat*, mig själv eller annan grupp

Redovisning

Då blev bilden en annan; de flesta identifierar sig med någon annan slags grupp än de vi angett, och endast en tredjedel av de som angett *Annan* menar att de ser sig individualistiska. Undantaget är dock Flickor i Simrishamn, där förhållandet är det motsatta.

Kommentar

Utbudet av olika grupptillhörigheter är idag också kraftigt expanderade, förr stod kanske valet mellan mods, rockare och familjeflicka/pojke, nu finns det så mycket mer stilar att välja mellan. Vi satte i vår enkät upp endast ett fåtal subgrupper, medan resultatet visar att det finns så mycket fler subgrupper som dagens unga kan identifiera sig i, så därför fick vi ett så stort utfall på intervallet *Annat*.

Resultatet gav en stor majoritet på frekvensen *Annat*, vilket var ett överraskande resultat. Det var ett stort bortfall, en stor andel elever, som inte besvarade frågan, hela 18 % (16 elever). Med tanke på resultatet, att så många av niondeklassarna svarat på annat, och det visar sig att en stor av dem inte anser sig tillhöra någon subgrupp, påverkat det höga bortfallet, att man inte tyckt att frågan varit ”värd att svar på”?

Det var också intressant att se att det finns så många andra subkulturer som vi inte exemplifierat, eller ens tänkt på, till exempel gamers, svartrockare, och andra grupper vi inte längre trodde fanns hos dagens niondeklassare, till exempel raggare.

Att så stor del av landsbygdsflickorna såg sig individualistiska och inte tillhör någon grupp är också intressant. Är det så att man ser ”det normala” som ett ideal? En del av svaren tyder på

det, man vill vara normal, man vill inte sticka ut. Är det extra viktigt för flickorna på landet att gruppera sig som ”normala” och ”vanliga”? Anses det subkulturella för avvikande från normen, eller som något ”barnsligt endast för pojkar”?

5.6. Fritidssysselsättningar

Fråga 38: *Vad har du för fritidssysselsättningar?*

Vad är roligast med detta?

(Fleralternativsfråga)

Redovisning

Här har niondeklassarna (87 elever) givit många skilda svar (136 svar). Vi har valt att gruppera dem i två huvudgrupper, *Kultur* och *Annat*.

De så kallade kulturella sysselsättningarna kan vara *dansa* (fem flickor), *teckna, rita* (3 elever, 1 pojke och 2 flickor), *teater, konserter* (2 elever, 1 flicka och 1 pojke), *schack* (1 pojke), *fotografera* (1 flicka), *pyssla* (1 flicka), *film/bio* (3 pojkar och 1 flicka), *spela instrument/sjunga* (3 pojkar och 7 flickor), *lyssnar på musik* (4 pojkar och 4 flickor), *surfa/spela/chatta på datorn* (10 pojkar och 4 flickor), *läsa* (1 pojke och 3 flickor) och *titta på TV* (4 flickor). Vi noterar att 3 pojkar och 7 flickor har svarat att de spelar instrument och sjunger som fritidssysselsättningar under fritidssysselsättningar, medan 35 elever svarat att de spelar instrument/sjunger på fråga 36 har, så de övriga som spelar och sjunger har här uppgett annat fritidsintresse på denna fråga.

Fritidsintressen utöver de kulturella, *Annat* är till exempel *idrott/träna* (17 pojkar och 12 flickor), *djur* (2 flickor), *rida* (3 flickor), *scouter* (2 flickor) *moped/bil* (2 pojkar och 1 flicka), *jobba extra* (1 pojke och 1 flicka) och *träffa kompisar* och *flick-/pojkvänner* uppgav 9 pojkar och 17 flickor att de helst gör på sin fritid.

Kommentar

Vi såg att vissa saker skilde sig mellan de unga i staden och de unga på landets sysselsättningar. På landet är *bil och moped* viktigare, förmodligen av praktiska skäl, det är längre sträckor att förflytta sig på och eleverna här bor på landsbygden, *djur* och *red* uppgav

enbart landsbygdsflickorna som fritidssysselsättning i denna undersökning, liksom var aktiva i *scouterna*. Är man på landet mer aktiv i friluftsliv än i staden? *Teater/konserter* uppgav enbart stadsbarnen, liksom att vara med *flick- och pojkvännen*. Vi finner det anmärkningsvärt att ingen av eleverna i undersökningen uppgett fritidsgården som alternativ, varken i Lund eller i Simrishamn. Vi kunde kanske haft med det som fråga, om de går på fritidsgården, det är ytterligare ett exempel på frågor som dykt upp efterhand som vi fördjupat oss i såväl resultat som litteraturen.

Eleverna har också fått motivera vad som är roligast med denna fritidssysselsättning, se ovan, och utifrån deras svar har vi kategoriserat deras kommentarer och kunnat gruppera svaren efter fem olika huvuddrag, efter vad de tyckte att deras fritidssysselsättningar ger dem;

Nöje: det är roligt och underhållande, **Rörelse:** motion, dans etcetera ger utlopp för energi, **Avkoppling/stressa av:** vila, **Utmaning/ansträngning/utmaning/utveckling:** ger chans att testa och växa samt **Socialt:** umgänge med kompisar och andra ger social gemenskap.

5.7. Framtid och yrke i stad och på landsbygd

De två sista frågorna i enkäten faller lite utanför vårt syfte, men vi valde att ställa dessa frågor för att få en uppfattning om niondeklassarnas framtidssyn och deras perspektiv på sitt liv.

Fråga 39: *Vilket gymnasieprogram tänker du söka till?*

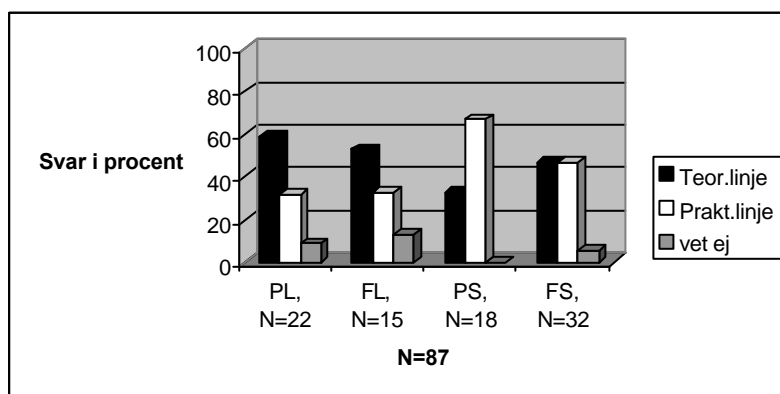

Diagram 6: Niondeklassarnas val till gymnasieutbildning

Med teoretiska linjer menar vi Naturvetenskapliga programmet, Samhällsprogrammet och International Businessprogrammet, och med praktiska linjer avser vi yrkesinriktade linjer.

Redovisning och kommentar

Av diagrammet framgår att niondeklassarna i staden väljer i högre utsträckning att läsa teoretisk utbildning, 57 % (21 elever), i motsats till niondeklassarna på landsbygden, 42 % (21 elever). En intressant skillnad var att flickor på landsbygden, 47 % (15 flickor), avser att välja en teoretisk utbildning till skillnad från pojkar på landsbygden, där endast 33 % (6 pojkar) avser att läsa en teoretisk gymnasieutbildning. Det har skrivits i pressen om att det finns en tendens att flickor på landsbygden i högre utsträckning väljer en teoretisk utbildning i motsats till pojkarna på landsbygden, som oftare väljer en yrkesinriktad utbildning.

Har det höga värdet för niondeklassarna i Lund något att göra med att Lund är en universitetsstad med en hög andel högutbildade föräldrar? Eller är skillnaden representativ för staden i allmänhet, i jämförelse med landsbygden? Det har skrivits i media om arbetarklassens pojkar som framtidens förlorare, då denna grupp är minst motiverad till vidare studier. Gäller detsamma landsbygdens pojkar, eller klarar de sig ändå, genom lantbruk och småföretagande?

Fråga 40: *Vad vill du bli när du blir vuxen?*

Här vill vi bara återge några av ungdomarnas egna kommentarer!

- *Luffare*(P/L), - *Arkitekt* (P/L), - *Polis* (P/L), - *Nånting inom bygg* (P/L), - *P/L*, - *Osäker, kanske något som har med NO, matte eller datorer att göra* (P/L), - *Journalist, författare eller musiker* (P/L), - *Ingen aning* (P/L), - *Vet ej* (P/L), - *Nåt som jobbar med fysiskt eller psykiskt sjuka* (F/L), - *Kock* (F/L), - *Ekonom, advokat eller sångerska* (F/L), - *Advokat?* (F/L), - *Vet inte, men jobba med människor* (F/L), - *Advokat eller något inom FN* (F/L), - *Psykolog för ungdomar* (F/L), - *Skidinstruktör* (F/L), - *Vet inte än* (F/L), - *Luffare* (F/L), - *Göra nå med livet nå bra. Vet inte riktigt men jag vill hjälpa till utomlands med att bygga upp länder [fattiga]* (F/L), *Rik!!* (F/S), *Inget, orkar inte bry mig* (F/S), - *Stor?* (F/S), - *Vet ej, vill bara göra världen bättre* (F/S), - *Pharmaceut* (F/S), - *Advokat. Helst designer* (F/S), - *Civilingenjör?* (P/S), - *Kock, kanske?*(P/S), - *Playboy* (P/S), - *Bildidéer, reklam, texter* (S/F), - *fotbollsproffs eller egen företagare* (P/S), - *Stridspilot* (P/S).

Även om inte alla riktigt bestämt sig, så råkade vår undersökning lyckosamt nog sammanfalla med att eleverna nyligen gått igenom gymnasiekatalogen och haft yrkesvägledning i skolan. På så sätt var de mitt uppe i processen om val av yrkesutbildning, och vi tycker att eleverna verkar vara mycket ambitiösa i det stora hela. Vi hittar också svar som så typiskt visar den karaktäristiska ”stora tonårströttheten”, av pressen av att utvecklas så mycket och samtidigt behöva fatta sitt livs viktigaste beslut: - *Vad vill jag göra med mitt liv?* Vi kan bara önska dem lycka till!

6. ANALYS OCH SLUTDISKUSSION

Vår undersökning utgick från det vardagliga, så kallade normala livet, genom att vi slumpvist undersökt utvalda niondeklassare på två skolor i staden och på landsbygden. Vi kommer i den här slutdiskussionen avslutningsvis att utgå från våra resultat från den här undersökningen och försöka analysera och diskutera dessa i ett vidare sammanhang, utifrån de teorier och begrepp vi tidigare redovisat men vi vill också knyta an till samtidsdebatten. Vi kommer att behandla detta i fem avsnitt; **Niondeklassarnas medievanor, Mediernas påverkan, Identitet och självbild, Kulturens betydelse och Behovet av kultur och kulturanalys i socialt arbete.** Vi är medvetna om det begränsade utrymmet här och kan därför endast tangera några av de aspekter vi finner intressanta. Vi gör inga anspråk på att vara heltäckande utan detta får ses som ett exempel på kulturdiskussion man kan föra.

6.1. Niondeklassares medievanor

Resultatet från enkätundersökningen visar, anser vi, att det knappast råder någon tvekan om att kultur och media har en stor plats i de ungas vardagsliv. Vi kunde också i undersökningen se att det förekommer en hel del könsrollsskillnader inom medieanvändningen, till exempel i fråga om Internetanvändningen, där pojkar laddar ner filmer/spel/musikfiler och flickor mejlar. Men det finns också en hel del pojkar som chattar och flickor som söker information och surfar på Internet. Det är också viktigt att tänka på att niondeklassarna egentligen är den första generationen som växt upp med PC och Internet, och vi har också i undersökningen sett att de allra flesta har Internet hemma, vilket är en snabb utveckling om vi går endast ett decennium tillbaka i tiden. Vi såg också genusskillnader angående dataspelsanvändning i synnerhet och vad gäller till exempel filmfavoriter, läsning, med mera, i allmänhet. Här finns också skillnader mellan pojkar och flickor i staden och på landsbygden, demografiska skillnader. Vi får intrycket av att könsrollsskillnader är mer ”traditionella” eller konservativa på landsbygden. Har det skett en ”återgång” för jämställdheten här, eller är det traditionellt så att landsbygdsbefolkningen är mer konservativ? Eller är det så att könsrollsskillnaderna har blivit mer polariserade både i media och i samhället i stort? Det finns förmodligen flera olika förklaringar i det enskilda fallet.

Andra demografiska skillnader vi tycker oss utläsa i enkätsvaren är att niondeklassarna i Lund ter sig mer individualistiska, till exempel i fråga om subkulturer och om de har någon favoritskådespelare. Det verkar som att niondeklassarna i dag ter sig mer individualistiska

överlag, ett undantag är dock flickorna på landsbygden, som inte anser sig tillhöra någon subkulturgrupp. Är det en konsekvens av den politiska samhällsutvecklingen, där folkhemmet rustas ner och det personliga ansvaret ökar hos den enskilde? Ungdomar överlag verkar ha ett mer utpräglat drag av individualitet idag jämfört med till exempel för tio, femton år sedan, är det tidens tecken? Är det media som medverkat till denna utveckling? Eller ser de unga igenom medias budskap? Spelar den unges bakgrund och sociala ställning in i hur man hanterar medieutbudet? Om man pratar med sina föräldrar eller med sina kompisar om vad man ser på TV? Generellt påvisar resultaten av undersökningen större skillnader mellan genus snarare än demografiskt, med vissa undantag. De demografiska skillnaderna har förmodligen historiska förklaringar, att man på landsbygd håller kvar mer vid traditioner än i staden. Till exempel tittar niondeklassare på landet mer på TV och diskuterar TV-program de sett med sina föräldrar än staden. Flickor på landet läser mest, har flest (kvinnliga) favoritskådespelare och vill mest se sig som "vanliga". Är det en tradition att man på landet har en större social gemenskap, ur tvånget att bemästra naturtillstånd tillsammans, och även mer generellt en större social kontroll?

Mediekulturen är stor del i niondeklassarnas vardagsliv, man tittar mycket på TV, film, lyssnar på radio, använder Internet och spelar dataspel. Niondeklassarna tittar mer på TV tillsammans med kompisar på landet än i staden, flickor på landet mest med kompisar och familj, överhuvudtaget är det landsbygdsungdomarna som tittar mest på TV.

TV-spel och TV-tittande uppges som "lärorikt och roligt" samt "utvecklande" och i synnerhet TV fungerar ofta som **ett socialt kitt**, och är ett exempel på en **tolkningsgemenskap** mellan de människor som diskuterar kring olika TV-program de ser eller har sett (Jansson,2002). Det ser vi också här i vår undersökning, man pratar med kompisar om vad man sett på TV. Det är ju vanlig även andra sociala sammanhang, på arbetsplatser och liknande. Det är också viktigt för identitetsbildningen att känna tillhörighet, såväl i den egna primärgruppen som i samhället i stort, och här har medier en funktion (Jansson, 2002; Wall och Stigbrand, 1985, s.35).

Det är en hög frekvens av niondeklassare som tittar på TV när de inte har något att göra, behovet av underhållning och förströelse verkar stort. Detta kan ha två skäl, dels som "normalt" för åldern (Hwang och Nilsson, 2003) och dels som en följd av det moderna mediesamhället (Ziehe, 1989). Långfilmer och TV-serier är favoritgenrer bland niondeklassarna, inte såpor som vi trodde. Inte heller de så kallade dokusåporna var så

populära. Kanske har nyhetens behag tunnats ut eller har kanske mediernas stora uppmärksamhet kring dessa bidragit till att niondeklassare tappat intresset för detta.

Bland filmer var komedi-, skräck- och actionfilm favoriter hos niondeklassarna i vår undersökning. Genusskillnader förekommer även här, pojkar föredrar action och flickor romantik och drama. Detta behov av känslor och dramatik, kan ses som ett för adolescensen utmärkande behov av katharsis, känslomässig utlevelse (Nordlund, 1996). Den tydliga polariseringen mellan könen är också ett kännetecken för adolescensen, då de unga prövar sig fram i sina roller och imiterar vuxenvärlden (ibid.). Det finns också likheter mellan pojkars och flickors filmfavoriter i genrerna skräck och komedi. Det stora utfallet av elever som tittar på skräckfilm kan ses som ett sätt att psykologiskt lära sig att bearbeta världens och vuxenlivets skrämmande sidor. Kajsa Heinemann beskriver i artikel i tidskriften *Dagens Arbetes* senaste nummer det stora intresset för skräckfilm i den här åldersgruppen som en slags modern initiationsrit, där ungdomar genom att uthärda att titta på skräckfilmer bevisar för kamratgänget att de är tuffa nog att bestå dessa prövningar. En film som inte nämndes i vår undersökning, men som är populär bland yngre tonåringar just nu är *Scary Movie*-filmerna, humoristiska parodier på klassiska skräckfilmer, visar tydligt, tycker vi, hur de unga också med humorns hjälp kan distansera sig och hantera det otäcka på film. Humor är ju ofta ett sätt att bland annat också ett sätt hantera tillvarons allvarliga och skrämmande sidor.

Krig-, strids- och strategispel är till största del pojkarnas favoritspel, men det finns även flickor som spelar dessa spel. Samtidigt måste vi ha en viss reservation mot våldsfixeringen i vissa dataspel, främst i dataspelen riktade till pojkar. Det är inte mer än 25 % av flickorna som har några favoritdataspel, men de flickor som har det gillar dels "pojkspelet" men även *the Sims* och "gulliga, roliga" spel. Dels spelar niondeklassarna för att de tycker att det är roligt och spännande men många uppger också att de gillar känslan av makt och utmaning det ger. Samtidigt beskriver niondeklassarna dataspel som utvecklande: det *behövs taktik och reflexer, problemlösning* och är *ganska kul och svårt*. Dataspelen kan fungera som ett sätt att testa och utveckla den egna förmågan och stärka den egna identiteten, vilket är en av den här livsfasens huvuduppgifter (Hwang och Nilsson, 2003).

6.2. Mediernas inverkan

Vi tycker oss se en stor medvetenhet hos niondeklassarna om TVs och mediers påverkan av deras syn på sig själva, kommer detta från media eller från föräldrar och skolan? Vi tog

tidigare upp Thomas Ziehes (1989) teorier om den narcissistiska socialisationstypen och den kulturella friställningen i korthet. Med tanke på mediernas stora utbredning i samhället kan man undra om medierna förstärker behovet av ständig bekräftelse, eller är det media som skapar detta behov? Enligt Ziehe är detta en del av den kulturella friställningen, vilken är en konsekvens av det moderna samhället. Utbudet av TV-program som till exempel *Big Brother*, hur kan sådana program få så höga tittarsiffror och så många unga tittare? Även om "våra" niondeklassare inte uppgav att *Big Brother* var favorit i någon nämnvärd utsträckning, har detta program debatterats åtskilligt i medierna och hade inledningsvis mycket höga tittarsiffror. Upplevde de ungdomar som tittade på *Big Brother* detta program som "ett nyckelhål till vuxenvärlden" (Wall och Stigbrand, 1985, s. 160) och därför spännande? Vilken skev bild av unga vuxnas liv skulle då detta ge? Vår förhoppning är att de ungdomarna ändå har klarsyn nog att ta det som den pseudoverklighet det ändå är.

Det går inte att ge en helt ensidig bild av medias påverkan på niondeklassare, det är något som måste analyseras från ett fall till ett annat, från text till text, från program till program, från genre till genre. Man måste från varje enskilt exempel ställa sig frågan utifrån olika aspekter, för att i det specifika fallet få en nyanserad bild, till exempel genom kulturanalys. Till exempel om man tror att Sveriges Televisions ungdomsprogram *Raggadish* ger en mer verklighetstrogen skildring av niondeklassares liv än en amerikansk TV-serie som *Vänner*, och i så fall varför. Här behöver man kanske använda ett tvärvetenskapligt synsätt för att kunna belysa frågan ur olika synvinklar, t.ex. sociologiskt, demografiskt, psykologiskt, kulturellt och ur ett genusperspektiv, vilket bland annat kulturforskare inom Cultural Studies ägnar sig åt (Johansson, Sernhede och Trondman, 1999).

6.3. Identitet och självbild

Om vi granskar fältet TV, reklam och identitet, kan en fråga vara: möjliggör medier en positiv självbild hos flickor respektive pojkar eller förstärker och reproducerar medier redan rådande genusskillnader och könsroller? Hur påverkas pojkar och flickors självbild via medieutbudet? Det är nu inte bara mediernas roll som spelar in i detta, den huvudsakliga präglingen sker i familjen, kamratgruppen, i skolan och av samhället (Nordlund, 1996). Men det kan alltid diskuteras i hur stor omfattning till exempel TV förstärker stereotypa könsrollsskillnader, eller om TV också kan bidra till en nyansering i skildringen av olika karaktärer. Åter igen kommer vi in på behovet att analysera det enskilda exemplet. Det går inte att generalisera, att till exempel TV eller film eller något annat skulle utgöra ett exempel, på gott eller ont. Därför

blir det ofta också onyanserade bilder av detta i olika debatter, till exempel om dataspelens fördärvlighet i samhällsdebatten, som exempelvis diskuteras av Jenny Öhlund i artikeln ”Skyll inte på dataspelen! -demoniserandet av ungdomskultur är löjligt” (2004) Detta är vår tids Moral Panics. Vi återkommer till detta längre fram, i kapitlet om kulturens betydelse.

Niondeklassares identitetsskapande och självförtroende kan också handla om känslan av bemästring, vi har tidigare i det här avsnittet tagit upp dataspelen. Det eleverna gillar med dataspelen tycks vara känslan av makt och kontroll det ger, i en värld där de annars inte har så mycket makt ännu. De gillar känslan av att bemästra spelet samtidigt som det ger spänning och inte minst; underhållning. Det är något som även de andra svaren visar, de vill ha roligt! Detta är bara en liten aspekt av hur identiteten kan förstärkas (Hwang och Nilsson, 2003), men vi vill belysa att det inom kultur och medier finns en rad olika aspekter som också kan ha betydelse för den stora helheten i de ungas socialisationsprocess och identitetsskapande. Identitetsutvecklingen är i första hand underställd primärsocialisationen och de unga är redan präglade genom hela barndomen (Nordlund, 1996). Vi menar att mediekulturen utgör en viktig del av de ungas socialisering, då den är normbärande och dagens stora medieutbud lämnar knappast någon oberörd. Vi anser att den mediekultur som ungdomar generellt möter i sin vardag också präglar dem och deras identitet. Ungdomstiden kännetecknas som en sökande fas och är en tid av utveckling och identitetsskapande. Här socialiseras den unge in i samhället och här fyller kulturen en stor funktion, tror vi, genom att överföra samhällets och enskilda individers normer, upplevelser och tankar. TV-tittandet anses vara speciellt omfattande i åldern kring förpuberteten och adolescensen och man talar också om ”den stora bokslukaråldern”, när de unga som läser böcker förligen ”slukar dem”, och behovet av olika influenser är stort i den här åldern, för att den unge ska kunna både frigöra sig och utvecklas (Hwang och Nilsson, 2003; Wall och Stigbrand, 1985). Vi såg i enkätundersökningen också att niondeklassarna läser böcker väldigt blandat i genrer och i olika omfattning. 70 % av samtliga elever lånar på biblioteket, både faktaböcker, skönlitteratur, serier, CD-skivor och film. Pojkarna lånar inte lika mycket som flickorna, vilket också bekräftar teorierna om könsrollsskillnader i kulturanvändningen (Mediebarometer 2001, 2002).

Hur skapas och reproduceras roller och relationer mellan män och kvinnor i kulturanvändandet, i samhället och via media? Är könsrollerna i TV-serier och andra program stereotyper av det kvinnliga och det manliga? Hur framställs kvinnor och män här? Nordlund menar att här finns tydliga könsrollsskillnader som är mer eller mindre inlärd (1996). Hur

tolkar niondeklassarna dem? Hur ser de på de manliga och kvinnliga skådespelarna? Vi tyckte oss se dessa könsrollskillnader även i vår undersökning, där de manliga actionhjältarna är förebilder, kraftfulla och snygga och de kvinnliga skådespelarna enbart dekorativ utfyllnad, väna och blida. Det är förmodligen svårt för flickor att finna några värden hos de kvinnliga skådespelarna än att de är snygga, ”osjälviska och känsliga”, och står under de manliga actionhjältarna i betydelse. Det finns två huvudsakliga förklaringar som kan vara relevanta här, dels som vi ovan nämnt, att niondeklassarna just i den här åldern är ”överdrivet könsrollsriktade” (Hwang och Nilsson, 2003) eller är det helt enkelt en spegling av samhället i stort, med de genuskillnader som faktiskt existerar (Gemzöe, 2002).

6.4. Kulturens betydelse

Kulturens roll är generellt att förmedla olika uttryck, och man kan fråga sig hur kulturen bidrar till ungas förståelse av sin omvärld och samhället? Litteratur, konst och musik har ju funnits i människans kultur sedan länge och spelat en viktig roll inom speciellt den unga människans bildning och identitetsskapande. Andre Jansson (Jansson 2002) menar att det inte går att bortse från medias roll och globala genomslagskraft, gällande kulturell identitet och han menar också att identitetsskapandet är en process som berör relationen mellan individen och hennes sociala omgivning. De statliga TV och radiokanalerna arbetar under Public Service-uppdraget, som innebär just detta att undervisa och informera och även att ta till vara de olika samhällsgruppernas (även etniska och andra minoriteters intressen) behov av information och upplysning (Gripsrud, 2002, s. 347; 360). I dagens rådande utbredning och konkurrens av kommersiella TV – och radiokanaler, med andra syften, hotas den så kallade tredje makten, Public Service, som får allt svårare att behålla greppet om sin publik. Detta är naturligtvis något som också påverkar de unga, som på så sätt får en annan bild av samhället och blir ”offer” för konsumtionens och reklamens kraft. Har det någon betydelse om vi talar om svenska eller amerikanska TV-serier? Finns där grundläggande skillnader i värderingar här? Blir mediekulturen ett substitut för sociala kontakter? Det spelar troligtvis en stor roll vilka relationer den unge har till föräldrar och kamrater, och vilka normer och värderingar har med sig hemifrån och till exempel fritidspersonal och andra vuxna de möter i utövandet av olika fritidssysselsättningar. Fungerar kulturen som uttrycksmedel för de ungas egen upplevelse och situation? Förmodligen är mediernas olika karaktärer och skådespelare viktiga som identifikationsobjekt, för de unga, liksom för många andra människor som tittar på TV och film. Kan de unga själva påverka sin verklighet i kulturanvändandet? Det är viktigt att komma ihåg, att de unga är mitt uppe i en frigörelseprocess, och samtidigt som de söker sig ut i

samhället, måste de också definiera sig själva som egen unik person, och samtidigt revoltera mot rådande normer (Hwang och Nilsson, 2002). Är det därför de unga söker sig till subkulturer, för att här kunna pröva sig fram i olika roller? Det är förmodligen väldigt individuellt, och som Johan Fornäs skriver: ”alla ungdomar är/.../inte nytänkande avantgardister. Många unga människor är oerhört konservativa/.../Vissa blir konventionalister, andra fundamentalister, åter andra söker sig till rasistiska och fascistiska rörelser” (Fornäs et. al, 1994, s.14). Kanske är det så att det bland de unga förekommer alla sorters kulturpåverkan. En del ungdomar kommer främst i kontakt med den etablerade kulturen, såväl fin- som populärkultur, medan andra unga söker sig till subkulturer, för att där finna den tillhörighet de kanske inte upplever att den etablerade kulturen kan ge dem. Kan kulturen tjäna som övergångsobjekt för den unge under socialiseringsprocessen? Där kulturen ”bär” den unge in i vuxenlivet, samtidigt som de alltmer separerar från föräldrarna, och att de här finner ”ett psykologiskt moratorium” jämsides kamratgruppen? Kan den unge genom medier hitta andra röster för livserfarenheter, tröst och förebilder? Man talar i mediedebatten om så kallad *snuttificering*, att man använder media som tröst, som ersättning för det man saknar i sitt liv, till exempel sociala relationer. Ungdomar som i sin utveckling under adolescensen frigör sig från föräldrarna söker andra vuxna som förebilder, som identifikationsobjekt. Om dessa saknas i det vardagliga livet, var söker då de unga sina förebilder?

6.5. Behovet av kultur och kulturanalys i socialt arbete

Vad finns det för behov av kulturanalys i socialt arbete? Kan kultur till exempel fungera som skyddsfaktor för barn i riskgrupper? Kan kultur ”lyfta upp” och fungera som modell för ungdomar med få sociala kontakter? Vilka värderingar får de via till exempel TV? Hur ser den ”normalitet” som framställs här ut? Hur påverkas unga av media om vuxna verkliga förebilder saknas? Kan det ha negativ påverkan, speciellt om det saknas stödjande vuxna förebilder i det egna nätverket? Är det så att socialekonomisk bakgrund och familjens värderingar påverkar också den unges tolkning av medier? Hur påverkas barn i riskgrupper? Det är många frågeställningar som väcks och kan ställas inom den här diskursen, och det är inget vi gick in på i själva enkäten, eller som vi här har utrymme att vidare fördjupa oss i, men det är frågor som kan vara viktiga att ställa. Wall och Stigbrand (1985) menar att för barn och ungdomar i en svagare miljö kan en del av mediekulturen medföra negativ eller skadlig påverkan, om den unge inte får hjälp att distansera sig från eller nyansera sin bild från medier. Men mediekultur och kultur kan också ha en positiv och befrämjande inverkan. Man anser att

kultur och fritidsintressen är viktiga skyddande faktorer och att kultur är viktigt i förebyggande socialt arbete, vilket har visat sig i forskning och socialt arbete med så kallade maskrosbarn, barn som klara sig bra trots en uppväxt i riskgrupper (Werner och Smith, 2003). Kultur och fritid är faktorer som kan ha en viktig funktion för utsatta barn. Vad gäller maskrosbarnen menar man att detta kan ge respit och vara en frizon och ett psykologiskt moratorium för barn i dysfunktionella familjer, men man får inte heller glömma att kulturen i sig också kan ha en läkande och lärande effekt som kan bidra till en positiv vändpunkt i utsatta barn och ungdomars liv. Här fyller också många yrkesgrupper en viktig funktion; idrottsledare, kursledare, fritidspersonal men även fältarbetare. Hur drabbas då dessa utsatta barn och unga i besparingstider då bland annat kulturarbete och förebyggande fältarbete minskas ner? Ungdomar i riskgrupper är en utsatt grupp, och kan på grund av få eller bristande sociala kontakter ha svårare att hålla en sund distans till medieutbudet, och på sätt påverkas mer negativt. Våld och stereotypiskt skildrade karaktärer i medier kan också skapa förvirring eller bidra till en snedvriden verklighetsuppfattning (Wall och Stigbrand, 1985). Ett överdrivet bruk av medier kan uppmuntra till verklighetsflykt, eller till ett abnormt konsumerande av till exempel datorspel och surfande på Internet. Det är de nya tidernas missbruk, det finns redan avvänjningsgrupper för datamissbrukare, och sexsidorna på Internet är ett annat problem som följt med det nya datasamhället. Här tillkommer nya arbetsfält för socialarbetare.

6.6. Slutord

Vi hoppas att vi med den här uppsatsen har kunnat ge en glimt av niondeklassare av idag. Det har varit ett mycket intressant arbete, som gett oss mycket tankar och reflektioner om ungdomar och deras livsvillkor. Det här arbetet har också fått oss att inse hur mycket mer det finns att fördjupa sig i och hur stort området är. Vi har i slutet av denna uppsats fler frågeställningar än när vi började, och de frågeställningar vi hade är också nästan omöjligt att fullständigt besvara. Det är inte heller vårt syfte, vi avsåg att belysa detta intressanta fält. Det är så mycket mer vi velat ta upp och fördjupa ytterligare, men det får stå över till ett annat tillfälle.

7. LITTERATURFÖRTECKNING:

Berger, Arthur Asa (1999). *Kulturstudier nyckelbegrepp för nybörjare* Lund: Studentlitteratur

Bjurström, Erling, (1997). *Högt och lågt Smak och stil i ungdomskulturen* Smedjebacken: Borea Förlag

Bunkholdt, Vigdis, (1997). *Psykologi – en introduktion för sjukvårdspersonal och socialarbetare*. Lund: Studentlitteratur

Fornäs, Johan, Boethius, Ulf, Forsman, Mikael, Gantz, Hillevi, Reimer, Bo (1994). *Ungdomskultur i Sverige FUS.rapport nr 6* Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB.

Fornäs, Johan, Lindberg, Ulf, Sernhede, Ove (1984). *Ungdomskultur: Identitet och motstånd* Stockholm: Akademilitteratur.

Gemzöe, Lena (2002). *Feminism* Smedjebacken: Bilda Förlag.

Giddens, Anthony (2003). *Sociologi* Lund: Studentlitteratur.

Gripsrud, Jostein (2002). *Mediekultur Mediesamhälle* Göteborg: Daidalos.

Hwang, Philip och Nilsson, Björn (2003). *Utvecklingspsykologi från foster till vuxen* Stockholm: Natur & Kultur.

Jansson, André (2002). *Mediekultur och samhälle* Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Sernhede, Trondman (red) (1999). *Samtidsskultur. karaoke, karnevaler och kulturella koder* Falun: Bokförlaget Nya Doxa.

Nordlund, Jan-Erik (1996). *Television och socialisation* Lund: Studentlitteratur.

Ohlsson, Lars B, Swärd, Hans (1999). *Ungdom som samhällsproblem* Lund: Studentlitteratur.

Patel, Runa, Davidsson Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* Lund: Studentlitteratur.

Schultz Larsen, Ole (1994). *Utvecklingspsykologi* Lund: Studentlitteratur.

Sernhede, Ove (1995). *Modernitet, adolescens och kulturella uttryck* Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete och författaren.

Trondman, Mats (1999). *Kultursociologi i praktiken* Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (2001). *Enkätboken* Lund: Studentlitteratur.

Wall, Jonas, Stigbrand, Karin (1985). *Televisionsbarn* Stockholm: Skeab Förlag AB.

Werner, Emmy E, Smith, Ruth S. (2003). *Att växa mot alla odds från födelse till vuxenliv* Stockholm: Svenska Föreningen för Psykisk Hälsa, SFPH.

Ziehe, Thomas (1989). *Kulturanalyser Ungdom utbildning modernitet* Stehag: Symposion Bokförlag & Tryckeri AB.

Övriga källor:

Heinemann, Kajsa Det våras för skräckfilmen *Dagens Arbete* nr 5 maj 2004

<http://www.lund.se>

<http://www.simrishamn.se>

<http://www.ne.se> (Nationalencyklopedin 2004)

Nasr, Nathalie Fantasi utan gränser lockar tjejerna att läsa *Sydsvenskan* 11/12 2001

Öhlund, Jenny Skyll inte på dataspelen!-demoniserandet av ungdomskultur är löjligt *LokaltidningenLund* 21/42004

Nordicom-Sveriges Mediebarometer 2001 *MedieNotiser NORDICOM-Sverige Göteborgs Universitet* Nr. 1, 2002

8. BILAGOR

Bilaga 1: Enkät till grundskoleelever i årskurs 9

PRESENTATION AV OSS SJÄLVA:

Vi är två socionomstudenter som skriver vår examensuppsats på 10 poäng. Vi undersöker vad ungdomar har för förhållande till kultur. Det finns olika former av kultur, t.ex. finkultur som teater, opera och litteratur men även media som TV, popmusik och video, dataspel och Internet är kultur, så kallad populärkultur. Vi är väldigt intresserade av att få veta vilken kultur ni möter i ert vardagsliv.

FRÅGEBORÅR:

1. Är du

pojke flicka

2. Vad heter din skola? _____

3. Var är du född? I Sverige eller utomlands? _____

4. Var är dina föräldrar födda? I Sverige eller utomlands? _____

5. Hur ofta har du tittat på TV det senaste året?

0 gånger 1-2 ggr 3-4 ggr 1 gång/månad 2ggr/månad Varje vecka Varje dag

6. Hur mycket tittar du på TV per dag?

Inte alls 1-2 timme/dag 3-4 t/dag 5-6 t/dag Mer

7. Vilken typ av program tittar du helst på? (*Du kan kryssa i flera alternativ*)

Nyheter/debatt Långfilmer Underhållning
 Dokumentär TV-serier Såpor
 Tecknat Ungdomsprogram Annat, nämligen _____

8. Vilka TV-kanaler tittar du på?

Jag tittar inte på TV alls TV 1, 2 och 4 TV 3 och 5 MTV Alla

9. Vilket av följande alternativ passar bäst in på dig och TV-tittande?

(Du kan kryssa i flera alternativ)

- Jag tittar på TV ensam
- Jag tittar på TV med familjen.
- Jag tittar på TV med kompisar.
- Jag brukar prata med mina kompisar om olika TV-program jag har sett.
- Jag brukar prata med mina föräldrar om olika TV-program jag har sett
- Jag tittar på TV när jag känner mig ensam.
- Jag tittar på TV när jag inte har något annat att göra.
- Jag planerar mitt TV-tittande, och tittar när det är något speciellt jag vill se.
- Jag har TV:n på när jag gör annat.
- Jag har MTV på istället för radion.
- Jag tittar väldigt sällan på TV.
- Jag tittar aldrig på TV.

10. Vilket är ditt favoritprogram? _____

11. Tror du att TV kan påverka din syn på dig själv? Ja Nej

I så fall, hur tror du det påverkar dig? _____

Om inte, varför inte? _____

12. Hur ofta har du haft susningar/ ringningar (tinnitus) i örat det senaste året?

Aldrig 1 gång 2-5 gånger 6-12 gånger Oftare

13. Tycker du att det är skönt med tystnad runt dig? Ja Nej Ibland

14. Tittar du på reklamen på TV? Ja Nej Ibland

15. Vad tycker du om reklamen på TV?

- Bra Roligt Informativt Dumt Onödigt Vet ej Annat

16. Hur ofta har du lyssnat på radio det senaste året?

- Ingen gång 1-2 gånger 3-4 ggr 1 gång/månad 2ggr/månad Oftare

17. Hur ofta har du varit på bio det senaste året?

- Ingen gång 1-2 gånger 3-4 ggr 1 gång/månad 2 ggr/månad Oftare

18. Vilken film såg du senast på bio? _____

19. Vilken är din favoritfilm? _____

20. Vilken sorts film tittar du helst på? (*Du kan kryssa i flera alternativ*)

☐ Skräckfilm/ rysare	☐ Drama
☐ Action	☐ Romantiska filmer
☐ Komedier	☐ Annat

21. Har du någon favoritskådespelare? Ja Nej

Vad heter han /hon? _____

Vad gillar du hos honom/henne? _____

22. Hur många gånger det senaste året har du varit på teater?

- Inte alls 1-2 ggr 3-4 ggr 1 gång/månad 2ggr/månad Oftare

I så fall, vem var du där med? _____

23. Hur många gånger det senaste året har du varit på konstutställning?

Inte alls 1-2 ggr 3-4 ggr 1 gång/månad 2ggr/månad Oftare

I så fall, vem var du där med? _____

24. Hur många gånger har du varit på biblioteket det senaste året?

Inte alls 1-2 ggr 3-4ggr 1gång/månad Varannan vecka Oftare

25. Vad lånar du på biblioteket? (*Du kan kryssa i flera alternativ*)

Inget Faktaböcker Skönlitteratur Serier Film CD-skivor

26. Hur många böcker/ annat lånar du per gång?

Inga 1-3 4-6 fler

27. Vad heter din favoritbok/ favoritförfattare? _____

28. Använder du Internet på biblioteket?

Ja Nej

29. Har ni Internet hemma?

Ja Nej

30. Hur ofta har du använt Internet det senaste året?

0 ggr 1-2 ggr 3-4 ggr 1 gång/månad 2ggr/månad varje vecka varje dag

31. På vilket sätt använder du Internet? (*Du kan kryssa i flera alternativ*)

Chattar Surfar Söker information Mejlar Laddar ner filmer/spel/musikfiler

32. Hur många gånger har du spelat dataspel det senaste året?

0 ggr 1-2 ggr 3-4 ggr 1 gång/månad 2 ggr/månad varje vecka varje dag

33. Har du något favoritdataspel? Ja Nej

34. Vad heter det? _____

I så fall; vad är det du gillar bäst med det? _____

35. Vilken slags musik lyssnar du på?

36. Spelar du själv något instrument? Ja Nej

Iså fall, vilket? _____

37. Finns det någon av de här grupperna du tycker att du passar in i?

hiphopare skatаре punkare rockare annat, nämligen _____

Beskriv gärna hur _____

38. Vad har du för fritidssysselsättningar? _____

Vad är roligast med detta? _____

39. Vilket gymnasieprogram tänker du söka till? _____

40. Vad vill du bli när du blir vuxen? _____

Stort TACK för din medverkan!

